

Oihu Bat Isiltasunean

AZPÉITIKO LGTBI+ ERREALITATEEN
ERRADIOGRAFIA ETA NEURRIAK

IZENBURUA

Oihu bat isiltasunean

SUSTATZAILEA

Azpeitiko Udala

KOORDINAZIOA

Azpeitiko Emakumeen Txokoa

TESTUAK

Eihera Koop. Elk. Txikia

ILUSTRAZIOAK ETA MAKETAZIOA

Alots Arregi

INPRENTA

FK kopistegia

LEGE GORDAILUA: D 00574-2024

AURKIBIDEA

Hitzaurrea	5
Irakurketarako marko bat	9
Aniztasuna VS araua	11
Sexu-genero sistema	12
Heteroaraua	14
LGTBI+ errealitateak	15
Aniztasuna konplexutasunez irakurriz	17
Ikerketa hau nola irakurri?	18
Oihu bat isiltasunean	21
Non bizi (izan) gara?	25
Bizi dugun herri hau	27
Non gaude LGTBI+ pertsona Azpeitian?	33
Espazio publikoa eta aisia	39
Udalaren esku-hartzea	47
Indarkeriaz ari gara	53
Sexilioa	69
Zeri esker biziraun dugu?	77
Nor izan garen	79
Babesa, ezinbestekoa	90
Dena aldatzen da	98
Nolako herrian bizi nahi dugu?	103
Talde antolakuntza	105
Gizarte eta familia antolakuntza	108
Euskara eta euskal komunitatea	110
Hezkuntza	117
Epilogo: Ametsetatik ekintzetara	119
Orduan zer? Neurriak	123

HITZ^AURREA

Azpeitia denontzako herria izatea nahi dugu, baina herriko LGTBI+ pertsonen errealitateek isilpean jarraitzen dutela badakigu. Horren adierazgarri da esku artean duzuen liburua. Hainbat herritarren ahotsetatik jaso ditugu bizipen, nahi, kezka zein etorkizuneko desira ugari. Bagenekien herri moduan hobetzeko asko geneukala, baina liburu honetan biltzen diren emaitzak ikusita, argi dago lehentasunez heldu beharreko gaia dela. Guztion ardura da Azpeitia denontzat izatea.

Besteak beste, prozesu honen baitan jaso ditugu hainbat herritarrek bizitako eraso LGTBIfobikoak, aisialdi edo parrandarako gune gozagarrien falta, desira askatasunez bizitzeko mugak, jasotako begirada eta iruzkin desegokiak... Era berean, erreferente eta babesgune izan diren leku eta pertsonak identifikatzeko aukera ere izan dugu.

Espero dugu liburu hau guretzat bezain baliagarria izatea herritarrentzat, Azpeitiko hainbat bizilagunen errealitatea ezagutu, ulertu eta bakoitzak bere neurrian aldaketarako pausoak emateko. Instituzioetatik ardura eta konpromisoa hartu nahi dugu hutsune horiei aurre egiteko, hala nola Azpeitiko LGTBI+ errealitateen erradiografia eta neurriak biltzen dituen ekintza plan bat osatuz. Izan ere, horrela bakarrik lortuko dugu kolektiboko pertsonen beharrak erdigunera ekartzea eta horiei erantzuteko beharrezko politikak diseinatzea.

Honaino ekarri gaituen bidea emankorra izan da. Hala ere, badakigu LGTBI+ bizitzak beste prisma batetik irakurtzen hasi behar dugula, hau da, plazeretik eta gozagarriak izatetik. Horregatik, eskerrak eman nahi dizkizuegu betaurreko

hauek ere jartzen lagundu diguzuen bidelagun guztiei. Zuen zintzotasuna eta parte-hartzea ezinbesteko zutabe izan dira datozen orrialdeak osatzeko.

Espero dugu herriari beste leku batetik begiratzeko aukera eskainiko dizuela jarraian irakurriko duzuenak.

Segi dezagun denontzat bizigarria izango den Azpeitia eraikitzen.

Nagore Alkorta Elorza
Azpeitiko alkatea

IRAKURKETARAKO
MARKO
BAT

ANIZTASUNA VS ARAUA

LGTBI+ politikak, beste edozein politiken moduan, ez dira neutroak, eta ikusmira desberdinek gurutzatzen dituzte. LGTBI+ errealitatez ari garenean, ez gara soilik desira, hautemate edo identifikazio indibidualez ari, sistema oso baten anomalia gorpuzteaz baizik. Hortaz, hizki horien atzean, hautu eta bizipen batzuez harago, berezkoa omen ez dena, antagonikoa, marjinala eta ezkutukoa gordetzen dira.

Pertsona batzuen beharrak erdigunera ekartzeaz ari bagara, horiek historikoki baztertuak izan direlako izan da; hau da, beste zerbaitek hartu izan du erdigunea. Zentrala denak eragiten du boterea (Foucault, 1977), eta horren araberrako arauak sortzen ditu (juridikoak, sozialak, moralak...), bertan sartzen ez diren bestelako nolakotasunak alde batera utziz; horrek indarkeria sortzen du.

Hau kontuan izanik, aniztasuna aldarrikatzea ondo dago, bestelako gorputz batzuen bizitzak eta erabakiak ikusgarri bihurtzen direlako, baina harago joan behar da, ezin da aldarrikapenaren erdigune izan. Denok gara desberdinak, aniztasuna errealitate material bat da, baina norberaren nolakotasunetan ezin da jarri azpimarra: arautik ateratzearen praktikak dakarren indarkerian jarri behar da. Anitzak gara beste batzuek arau zehatz eta zurrun batzuk eraiki dituztelako, eta gure bizitzak bizigarriak izango dira arau horiek sortzen dituzten zapalkuntzei aurre egiten badiegu. Hortaz, LGTBI+ pertsonen bizi baldintzak hobetu nahi baditugu, boterea eta indarkeria non eta nola eraikitzen den ulertu behar dugu, horiek

aplikatzeko kanalak identifikatu, eta mugak batzuk ezarri. Hau guztia irakurtzeko, hainbat kontzeptu lagungarri izango ditugu.

SEXU-GENERO SISTEMA

LGTBI+ bizitzak eta errealitateak ulertu ahal izateko, ezinbestekoa zaigu, lehenik eta behin, sexu eta genero kontzeptuak modu orokor batean bereizi eta definitzea.

- **SEXUA:** Gehienetan genitalak kontuan hartuz egiten den sailkapen bio-politikoa da, arra/emea bitasunean laburtzen dena. Kasu batzuetan, beste parametro batzuk (hormonak, gonadak, kromosomikoak) ere kontuan hartzen ditu, beti ere, begirada bio-mediko batetik bitasun hori indartu eta definituz. Kanpoan utzi eta zapaltzen ditu intersexualak (bi kategoria horietan sartzen ez diren gorputzak).
- **GENEROA:** Eraikuntza horrek ere bitasuna indartzen du, hain zuzen, jaiotzean egotzitako sexuaren gainean kultural eta sozialki egotzitako balio sistema baten baitan, alegia, gizon/emakumeak sortzen ditu. Horien gainean eraikitzen da maskulinitatea/feminitatea binomioa ere. Askotan, sexuari egotzitako balioekin argudiatzen saiatzen da (biologia, hormonak...), baina gizarteko arau estetiko bat ere eraikitzen du: genero adierazpena (alegia, nire generoa nola erakutsi, aditzera ematen dudana). Eraikuntza honetan, trans aterkipean (aurrerago definizio zehatza) dauden gorputz guztiak

zapaltzen dira, alegia, bitasun hori hausten dutenak. Baita genero adierazpenak haiei egotzitako generoak traizionatzen dituztenak ere.

Sexua eta Generoa zer diren definitu ondoren, ikerketan zehar agertuko diren ondorioak eta kategoriak ulertu ahal izateko, garrantzitsua egiten zaigu ondorengo beste hiru kontzeptu hauek ere argitzea.

- **GENERO IDENTITATEA:** Bakoitzak bere generoarekiko duen lotura, pertzepzio eta identifikazio maila da. Batzuk jaiotzetik ezarritako generoarekin eroso eta identifikatuak sentitzen dira; beste batzuk, ordea, ezarritako generoarekin ez dira eroso eta identifikatuta sentitzen, eta genero trantsizio bat abiarazten dute haien buruak eta inguruak beste genero kategoriatan identifikatzeko. Jaiotakoan haien gorputzaren arabera ezarritako generoarekin eroso eta identifikatuta sentitzen diren pertsonak definitzeko Zisgenero hitza erabiltzen da, eta jaiotakoan ezarritako generoarekin identifikatuta sentitu ez, eta trantsizio prozesu bat abiarazi duten pertsonak izendatzeko, Transgenero hitza erabiliko dugu.
- **GENERO ADIERAZPENEA:** Norberak bere genero identitatea adierazteko duen era (izena, estetika, gorpuzkera, ahotsa...).
- **SEXU-LEHENTASUNA:** Pertsona batek beste genero batetik, genero berdinekiko edo genero

ezberdinekiko duen erakarren emozional, erromantiko eta sexuala da. Baita beste inorekiko erakarren emozional, erromantiko edo sexualik ez izatea ere.

Kontzeptua	Eraikuntza	Bazterkeria
Sexua	Ar / Eme	Sexua
Generoa	Emakume Gizon (CIS)	Trans errealitateak (+trabestiak, queerrak, drag-ak, emakume maskulinoak, gizon femeninoak, ez bitarrak, bestelako genero adierazpenak...)
Lehentasun edo desira sexuala	Heterosexualitatea	Lesbiana Gay Bisexualak (+bestelako desira definizioak)

HETEROARRAUA

Aurretik aipatu moduan, heterosexualitatea sexu-lehentasunaren barruan kokatu genezake, erromantikoki, erotikoki edo afektiboki nor desiratzen duzun izendatzeko beste kategoria bat izan daitekeelako.

Heterosexualitatea araua dela esaten dugunean, ordea, ez dugu inoren desira indibiduala zigortu edo epaitu nahi, baizik

eta gizartearen antolaketa eta harremanak arautzen dituen sistema moduan definitu nahi dugu, botere-harremanen eta genero-eraikuntzaren konplexutasuna ulertzeko.

Heterosexualitatea modu integralean ulertzea ezinbestekoa da. Aipaturiko diskurtso biologizistak medio, heterosexualitatea mendebaldeko medikuntzak kategorizaturiko ar eta emearen arteko harreman afektibo-sexual moduan ulertu izan da soilik, naturala, arrazionala eta berezko jardun moduan gainera. Heterosexualitatea, ordea, askoz gehiago : autore askok aipatu moduan, erregimen politiko bat. Stéphanie Papinek (2014) esan bezala, heterosexualitatea erregimen politikoa da, norma delako. Heterosexualitatea gure jarreretan dago, gure harremantzeko moduetan, familian, eskolan eta plazerean. Berezkotzat ulertzen da heterosexualitatea, jaiotzetik dagoena, lehen galtzerdietako koloretik, familiako kideek urte gutxirekin bikotea dugun galdetzetik, gure jardun afektibo-sexualetan genitalak plazer-bide bakar moduan ulertzeraino.

Beraz, norberaren desira indibidualetik haratago, heteroarraua produzituak diren bi sexuak antagonikoak eta ezinbestean osagarriak direnaren ideia sostengatzeko mekanismoa da, maitasunaren izenean, emakumeek dohainik zaindu dezaten eta bizitza sostengatu dezaten.

LGTBI+ ERREALITATEAK

Hartara, lan honetan, sailkapen eta zapalkuntza hauek guztiak definitzeko, LGTBI+ siglak erabiltzea erabaki dugu

arau horietatik guztietatik at dauden gorputz, praktika eta kolektiboak izendatzeko. Ez inola modu hertsian, bai, ordea, arau nolabaiteko disidentzia afektibo-sexualetik apurtzen duten horiek definitzeko.

Ez da, ordea, hitz propio bat, sigla segida bat da eta, hizki bakoitzak errealitate ezberdin bati egiten dio erreferentzia.

- **LESBIANA (L):** genero bereko beste pertsona batek emozionalki, afektiboki, erromantikoki eta/edo sexualki erakartzen duela sentitzen duen emakumea.
- **GAY (G):** genero bereko beste batzuekiko erakarpen emozionala, afektiboa eta/edo sexuala sentitzen duen mutila.
- **TRANS (T):** Gorputzaren arabera jaiotzean esleitutako generoarekin ados edo eroso ez, eta haien buruak beste genero kategoriatan batean identifikatzen duten pertsonak.
- **BISEXUALITATEA (B):** genero bat baino gehiagorekin erakarpen erromantikoa, afektiboa eta/edo sexuala duten pertsonak, ez derrigorrez aldi berean, ez derrigorrez modu berean eta ez derrigorrez maila eta intentsitate berean.
- **INTERSEXUALA (I):** Medikuntzak kategorizatzen duen sexu banaketa (ar/eme) bitarretik kanpo kokatzen diren gorputzak, haien genitalak, hormonak, ugal

apartuak edota kromosomak ezin direlako kategoriatu horietan kokatu.

- **PLUS (+):** Bestelako aukera eta lehentasunak jasotzen ditu, hala nola, asexualitatea, beste pertsonetako erakarpen erotikorik ez duten pertsonak.

ANIZTASUNA KONPLEXUTASUNETIK IRAKURRIZ

Bestalde, jakitun gara akronimo eta sigla definizio hauek eztabaida eta aldatetara lotuta daudela, eta ikerketan zehar ere modu irekian mantenduko ditugu. Esaterako, Queer kontzeptua barne biltzen duen Q letra ez dugu erabiliko, izan ere, eztabaida zabal asko baitaude Q hori identitarioa edo praktika batzuei lotua den, edota LGBTI+ siglen sinonimo gisa erabiltzen den. Hala ere, norbaitek bere burua Queertzat badu, horrela hartuko da kontuan ikerketan.

Baita alderantziz ere, ez da beharrezkoa pertsonen beren burua akronimoen siglekin identifikatzea. Izan ere, nahiz eta beren burua identifikatu ez, LGBTI+fobiarekin lotutako indarkeria edo diskriminazioak jasan ditzakete. LGBTI+ siglekin identifikatzen ez den norbait, baina bere identitate, desira edota praktikek zisheteroaraua auzitan jartzen badute, ikerketa honetan ere haren lekua izango luketela, alegia.

Azkenik, zehar-lerrotasuna erronka gisa planteatzen dugu, jakitun garelako LGTBI+ siglen parte izateak ez zaituela beste gizarte mailaketa guztietatik aldentzen, are gehiago, zapalkuntza edo pribilegioen harremana irauli edo indartu dezaketela. Izan ere, gizartean dauden beste zapalkuntza lerroek (klasea, arraza, kapazistismoa, erlijioa, adina, jatorria...) ere eragiten dute konbinazioak sortzen dituztela konplexua den zapalkuntza sistema honetan. Hau da, ez da gauza bera Lesbiana baina zuria eta klase altuko europarra izatea, edo Gay arrazializatu eta aniztasun funtzionala duena. Beraz, zapalkuntzak harremanean eta kontestuan ulertu behar dira, gurutzatuta daudelako.

IKERKETA HAU NOLA IRAKURRI?

Diagnostikoa egiteko erabili den metodoa kualitatiboa izan da. Sakoneko informaziora iritsi eta parte-hartzaileentzat garrantzitsua eta adierazgarria den kontakizuna ezagutzeko nahia da metodologia kualitatiboa aukeratu izanaren arrazoi nagusia. Ikerketa teknikari dagokionez, sakoneko elkarrizketak eta talde zehatzekin (herriko eragileak, udal gobernu taldeak, udaletxeko langileak...) egindako lan-saioak erabili ditugu.

Irakurketa hau aberasgarriagoa izan dadin, aurrerago azalduko diren parte-hartzaileen profila hobeto kokatzeko taula da hurrengoa:

Nomenklatura	Adina	Auto-definizioa	Bizilekua
N001	Ertaina	Bollera (lehen lesbiana)	Herrian
N002	Heldua	Lesbiana	Herrian
N003	Gaztea	Bollera	Kanpoan
N004	Gaztea	(ez du zehazten, baina marika)	Kanpoan
N005	Ertaina	Bollera	Herrian
N006	Gaztea	Homosexuala	Herrian
N007	Ertaina	Marika	Kanpoan
N008	Ertaina	Bollera	Herrian
N009	Gaztea	Gizon transexuala	Kanpoan
N010	Ertaina	Bollera	Herrian
N011	Adin txikikoa	Mutil Trans-a	Herrian
N012	Ertaina	Emakumea	Herrian
N013	Ertaina	Homosexuala	Kanpoan
N014	Ertaina	Ez da etiketatzen (B)	Herrian
N015	Ertaina	Homosexuala	Herrian
N016	Gaztea	Asexual arromantikoa, ez bitarra	Kanpoan
N017	Gaztea	Ez daki bi edo bollera moduan nola kokatu	Herrian
N018	Ertaina	Bisexuala	Herrian
N019	Ertaina	Homosexuala	Kanpoan
E001	Heldua	Herri eragilea	
E002	Gazteak eta adin ertainekoak	Herri eragilea	
E003	Ertaina	Herri eragilea	
E004	Adin ertainekoak eta helduak	Herri eragilea	
E005	Ertaina	Herri eragilea	
E006	Ertaina	Herri eragilea	
E007	Ertaina	Herri eragilea	
E008	Gazteak eta adin ertainekoak	Herri eragilea	
U001	Ertaina	Udala	
U002	Ertaina	Udala	
U003	Ertaina	Udala	
U004	Ertaina	Udala	
U005	Ertaina	Udala	

OIHU BAT
ISILTASUNEAN
diagnostikoa

Esku artean duzuna ez da ohiko diagnostiko bat. Ezta datu kuantitatibo eta kualitatiboz betetako txosten bat ere. Esku artean duzuna hilabete hauetan Azpeitiko herritarrengana, zehazki LGTBI+ komunitateko jendearengana joan ostean, norbanako horiek emandako hitzek sortu duten narrazio kolektibo baten emaitza da.

Normalean, Eiheratik, diagnostikoak sistematizatu eta antolatzeke momentuan, arloka eta ondoren hartuko diren neurrien egiturapean antolatzen dugu jasotako informazioa. Azpeitiko kasuan, ordea, 32 pertsona elkarrizketatu ostean, herri bati begiratzeko beste modu eta prisma baten aurrean ginela sentitu genuen. Ikusi eta entzun genuen aurrean eseri zitzaizkigun norbanako askorentzako elkarrizketa horiek izan zuten garrantzia; askorentzat lehen aldiz kontatzearen bizipena zen, beste batzuek lehen aldiz galdetuak izatearen eskertza bizi zuten.

Ez dugu ukatuko gugan ere inpaktu bereziko prozesua izan dela. Sentitu dugu elkarrizketatutako ahots bakoitzak, askotan beste elkarrizketatutakoak ezagutu edo haiekin inoiz hitz egin gabe ere, ezagutza konpartitu eta kolektibo handia zutela, bizipen eta hautemate asko konpartitzen zituztela. Azken finean, bai Azpeitiko herriaz eta baita bertan LGTBI+ pertsona gisa garatu ahal izateko bideaz asko zekitela.

Horregatik, eta parte hartu duen pertsona bakoitzaren bizipenei balioa emateko asmoz, esku artean duzuna ez da, esan bezala, ohiko diagnostiko baten gorputza duen txosten bat, baizik eta Azpeitiko herriari beste leku batetik begiratzeko, ikusteko,

errekonoizteko eta bertan bizitakoak erreparatzeko narrazio bat baizik. Ez da beti samurra izango, ez da beti irakurtzeko erraza izango, baina berebiziko garrantzia du herri eraikuntza kolektibo bat nahi badugu.

Hiru atal nagusitan banatu dugu ikerketaren gorputza.

Batetik, lehen zati luzea osatzen duen atala dugu, alegia, LGBTI+ pertsonen Azpeitiaz duten irudi, bizipen eta irakurketak biltzen dituenena. Bigarrenik, bertan bizirauteko izan dituzten babes eta erreferenteak jaso ditugu. Eta azkenik, gerora, neurri sorta batekin osatutako bizi nahi dugun Azpeitia eraikitze gako eta erronkak.

Bidaia hau herrian isildutako eta ezkutatutako errealitate batetik begiratzeko gonbidapen bat da. Aukera on hau probestu eta ikasketarako baliagarri izatea espero dugu; guri gertatu zaigun moduan.

***Jarraian elkarrizketatutako pertsonen aipuak jaso dira. Transkripzioak modu literalean idazteko ahalegina egin da, beraz, posible da hizkuntza akatsen bat egotea.*

NON
BTZI
(IZAN)
GARA?

Azpeitiko herriaren
erradiografia
bat

BIZI DUGUN HERRI HAU

Herri bat nolakoa den edo ez den definitzeko orduan, haren idiosinkrasiaz aritzen gara, hain zuzen, herri horretako kolektibitateak betetzen dituen nolakotasun komun eta konpartituez.

LGTBI+ komunitateko kideek, gehienetan, oso ondo ezagutzen dituzte norbere herriak eta, batez ere, norbere herriko idatzi gabeko arau, dinamika, antolakuntza, hierarkia eta ohiturak. Hain zuzen ere, historikoki, horietatik kanporatuak izan direlako, edo gutxienez, kanpo sentituak; eta txarrean, norbere izatearen aurka, bertan egokitzea behartuak. Horregatik da interesgarria herri baten irudi eta erradiografia egiteko orduan, eta tradizioak finkatzeko orduan, bazterretara bideratuak izan direnen begirada eta ahotsak jasotzea, arauan eroso daudenentzat herria bera beste era batera ikusteko aukera paregabea delako.

Hala, ikerketa honetan, elkarrizketatuei eskatu genien lehen hausnarketa Azpeitia definitzea izan zen, eta ondorengo puntuak izan dira gehien aipatu eta azpimarratu direnak.

“Azpeitiyen tradiziye hezurretan oso pegauta daukeun gauza bat da”

Tradizioa zer den zehazteko orduan, definizio asko irakur ditzakegu, baina badira errepikatzen diren funts batzuk. Ohitura eta errito multzoa direla, kultura baten funtsezko

osagaia dela, eta giza taldeek euren nortasuna eraiki eta beste giza taldeetatik bereizteko erabiltzen direla, esaterako. Bada beste nolakotasun garrantzitsu bat, gure ikerketa honetan pisu berezia izango duena, esaterako, belaunaldiz belaunaldi transmititzen den zerbait dela eta denboraren poderioan finkatzen den kultur ondarea eta portaera-ereduen multzoa dela. Azken honek, portaera-ereduek, garrantzia berezia izango dute atal honetan.

Izan ere, idatzi gabeko arauetz osatutako ondarea ere bada, eta barne/kanpo logikak edo gu/besteak identitateak finkatzeko balio du. Zer gertatzen da, ordea, komunitateko kide batzuek portaera horiek betetzen ez badituzte?

Azpeitiari buruz galdetuta, elkarrizketatutako ia norbanako guztiek esandako lehen hitza da tradizioarena. Ulertu daiteke Azpeitian garrantzia handiko elementu kohesionatzailea dela, edota behintzat identitatea eraikitze gakoetako bat.

“Azpeiti bada herri bat gonbidatze zaituna lehenoko joerakin jarraitzea, zerbait berriye edo diferentia ekartze badezu, edo hueco ite badezu, sentitze dezu atea in bertzeala, gero itzultzeko akaso” E005

Beste era batera esanda, edo zehatzago, tradizio edo erritual horiek behar bezala betetzeak definitzen du azpeitiarraren profila, nolakotasuna eta benetakotasuna. Eta definizio horiek dira bazterrak ere definitzen dituztenak, alegia, uste konpartitu horiek betetzen ez dituztenek osatzen duten “beste” leku hori.

“Esango nuke neretzat Azpeiti oso herri tradizionala eta kontserbadorie izan dala, ez? Eta azpeitiar hola petuek izango ziren pertsona hola txuriek, klase jakin batekuek, heterossexualak, eta nik ustet kategorioa hoyek betetzen ez zituzten jendiek ba bai bazterrien edo baztertu in diteula. Izan Extremaduratik etorri dien langilek honea, izan heteroarauek kanpo kokatzean jendie. Nik uste jende hori ba historikoki baztertuta eon dala eta herri honen oinarriyen heteroaraue oso presente eon dan gauza bat izen dala ta hori ikusi daitekeela herriko dinamika, festa, ritual eta tradizio diferentetan”. N006

Azken batean, komunitate guztiek duten parte izan edo ez izatearen garrantzia azpimarratzen da, nolabait, tradizio eta erritual horiek behar bezala jarraitzeak edo ez jarraitzeak “benetako” azpeitiar izan edo ez izan erabaki dezakeena.

“Herri klasikoa da, badaukalako mitologia oso potente bat eta erritualekin lotura handia, parte iten zeana edo ez. Parte ez bazea, badago beti norbait datorrena remarkatzera orduan ez zerala nahikoa azpeitiarra, herriak bultzatzen zaitu beti izatera erritualan parte” E005

Tradizioaren definizioak ordea, forma desberdinak har ditzake eta, elkarrizketatuek argi dute tradizio horrek atzean, nolabaiteko rol eta estereotipoen eraikuntza bat dakarrela.

“Herri itxi bat, tradizionalki edo, zea batzukin, esango genuke, ideia batzukin, eta txiki txikitatik ikusteala ba estereotipuk eta oso markauta daudela” N008

Gainera, tradizioa beste herriko nolakotasun, gorputz jakin eta praktikekin lotu dute beste hainbatek, gerora, ikerketan zehar, presentzia handia edukiko duten elementu batzuekin.

“Azpeiti? Tradizioa, gizontasuna eta kirola” N010

Badago beste elementu garrantzitsu bat, Euskal Herrian oso markatuta dagoena, eta ikerketa honetan leku berezia hartu duena: Kuadrilla. Dinamika hau, modu askotan definitu daitekeen arren, kasu honetan, askotan aipatuko den espazio eta praktika bat izan da, nolabait, aurreko elementuak aintzat hartzen dituen: pertenezia, idatzi gabeko arauak, sozialki esleitzen zaizun leku bat eta, genero banaketa eta rol desberdinen arabera antolatua.

“Kuadrillismoa tradizio handia da eta asko mugatzen du. Oso zaila da sartzea baina beste batzuekin ibiltzea ere zigortzen da” E002

“Nik esango nuke, ba igual estereotipuk oso oso markauta egotie igual ez? Esan naet, herri mailan, gero kuadrillan sexu bereizketa hoiek ere ebai... poteuk eta rebai...” N008

“Hemengo kuadrilaren aktitudie oso normatiboa eta hirientea da.” N012

“Familiaik ez eukitzie erabakitzen badu norbaitek, mutilan kasuan solterun kuadrillan juntauko da, baia emakumie bada, desgaertu” E002

Aurrerago ere, kuadrillek izan dituzten funtzio desberdinak garatuko dira, baina garrantzitsua da, herria eta bertako dinamikak ulertzerako garaian duen pisua azpimarratzea.

Isolamendua

Bada beste elementu bat, Azpeitia definitzerako momentuan asko errepikatu dena, hain zuzen, elkarrizketatuei Azpeitia testuinguari erreparatuta kokatzeko eskatu zaienean. Argi irudikatzen dute herria “mundutik” edo sarri Euskal Herritik aparte dagoen herri bat bezala. Isolamendu sentazio errepikakor bat ageri da. Horrek, herriko dinamiketan, berrikuntzetan, ideietan eta aldaketetan eragina duela uste dute sarri.

“Azpeitiak eta bailarak badauka horrelako rotunda sentazio bat, inguruan dena pasatzen da eta hemen dago horrelako reserba bat, non bereziki hona ez bazatoz ez dira gauzak sartzen ez ateratzen ere ez, baina horrelako gauzetarako

txarrerako da, permeabilitate hori galdu egiten da, orduan, interkanbio hori ez da sortzen, eta horrek ekartzen du beste herri batzuekin atzerago egotea ikuspegi aldetik” N013

Horrekeragin zuzena du barne/kanpo dinamika eta errealitateak bizitzerako orduan. Hain zuzen, urruntasun sentrazio bat.

“Herri klasiko hontan oindiken gaude oso urruti gauza askotatiken.” E007

Eta bestelako ideien eta praktiken irisgarritasuna oso zaila dela hautematen dute, besteak beste, lehenago aipatu den perfil konkretu batek herrian duen indarra dela eta.

“Euskal Herrin presentego dago baina Azpeitiyen ez da berdin iritsi. Ez da hori pasa oso gizon herriye dalako” N017

Hala ere, ikusten diote alde on bat munduarekiko urruntasun horri, hain zuzen ere, euskarari eta haren erabilerari lotua azaltzen dena [aurrerago ere, emango diogu leku berezia puntu honi, garrantzia eta pontentzialitate handikoa delako]. Baina, euskara eta arnagunea mantentzeak batzuetan, beste gai batzuekiko (kasu honetan, LGTBI+ errealitateekiko) itxitasuna ekarri duela argi dute.

“Garraio publiko oso eskasa duen herria da, mundutik nahiko urruti geratzen da, horregatik

euskerie mantentzen da mantetzen dan bezala, baina gai batzuk igual nahiko berandu datoz” N010

“Inkomunikauta egon da eta hori ona izen da arnagune izen gealako, baina itxitasun horrek gauza batzuk makalago joatea ekarri du” E002

NON GAUDE LGTBI+ PERTSONAK AZPEITIAN?

Herri baten nolakotasun eta idiosinkrasiaren elementu orokorrak aztertu ostean, horiek ikerketa honi dagokion gaiarekin duten lotura arakatzeko pausua eman genuen. Hain zuzen, Azpeitiko LGTBI+ errealitatei dagozkienak. Hainbat izan dira nagusitu diren alderdiak, batzuk bereziki azpimarragarriak.

“Ematen du hemen ez dagola, ez dela pasatzen”

Historikoki LGTBI+ kolektiboko pertsonen bizipenak aztertuz gero, isiltasuna, ezkutuan bizi beharra eta klandestinitatea oso presente dauden praktikak (ez beti borondatezkoak) izan dira. Kanpo errepresio gero eta handiagoa izan, isiltasuna ere proportzionala izan da.

Azpeitiko kasuan, elkarrizketatuei herriko gaur egungo LGBTBI+ errealitateen inguruan galdetuta, dena delako genero, adin edo sexu aukera izanda ere, hitz horrekin erantzun dute: isiltasuna.

“Inoiz ezta in ezerre kalien, ez kalejira bat, ez festa, poteue... Isiltasun haundiye dao” N003

“isilik mantentze zana zan.” E001

Isiltasun horrek, zuzeneko ondorio bat izan du belaunaldiz belaunaldi, hain zuzen, errealitate horren existentzia ukatzearena eta, beraz, LGBTBI+ pertsonen ikusezintasun eta armairu bat ekarri duena. Hainbat izan dira, alderdi hau azpimarratu dutenak.

“Ez dago inor, ez da ikusten, emateu inor eztala” N017

“Hemen etzan eze ikusten, eske Azpeiti Azpeiti da e? Apartekue. Gai guztiyetan, apartekue, punto y aparte. Xelebrie.” N002

“Espreski ez badezu esaten LGBTBI+ zeala, ba orduen ez da izango” N013

Isiltasun hori ez da ekintza pasibo bat gainera, LGBTBI+ pertsonen modu kontzientean ezkututzen duten zerbait da, aurrekoei eta ingurukoei hala ikasita edo behintzat, irakaspen sozial bezala

gorputza, zeinak nor garen aktiboki tapatzera garamatzan, sarri, ondorioen beldur.

“Azpeitiyen gauzak oso ixkutun emate zien ni gazti nitzenin, oin eztakit nola daon asuntue. Nik behintzet enun ezautzen inor ni baino zaharro queer komunitatien parte zanik.” N016

“Beti ixkutun eman det, lagunak eta baztertzen bildurreatik” N018

Ez esate, ez ikuste, ezkutatzeko eta ez entzute horrek, errealitatea ezabatzen du eta zuzenean praktika eta bizipen publikoak desagertzera garamatza, ondorio gisa, armairuratze handia ekarrit.

“Hemen ere ez det ikusten jendea eskutik helduta eta muxuka. Bilbon bai, baina hemen, badakizu ‘herri txiki, infernu haundi’”. N001

“Herrian joera dago armairua nahiko haundiye eta enpotraua izatera” E005

Baina horrek guztiak ez du egon badagoena guztiz ezabatzen baizik eta susmoaren planora eramane eta tabu bilakatzeko arriskua du, inguruan bai, baina inon ez dagoena.

“Bai esango genuke bai badaola gai honen inguruko desertu edo mamu moduko bat Azpeitiyen”. N006

Eta ez hori bakarrik, LGTBI+ errealitatea ikusten ez bada, existitzen ez dela sinisten badugu, honek ezinezko egiten du hura bera lehentasun edo aldarri politiko bilakatzea ere.

“Herri hau beti izen da oso herri politizaue, oso politikan sartuta eon dana, ta jo, era berin, LGTBI mugimendu edo eskubidetan oso... hutsune haundiye dao ez? Beste borroka danetan eon gea lenengo filan eta eztao marko bat gai hauek lantzeko”. N006

“Momentu batzutan komunitate politikoa ere gordina izan da, zen gai bat etzeona” N010

“Adibibidez, ezta eon LGTBI talde antolaurik, in dan dana mugimendu feministatik in dala, ta gaur egun iten dan bakarra hola, sensibilizaziuai beida ta esango nuke Ernai dala (bai festatan edo, iteitula halako zea batzuk), baino erakunde sindikal, politiko, kultural nik ustet inork eztula gai honen inguruko lanketaik iten”. N006

Eta esparru politiko horietan gaia ez lantzeak identifikazio falta ere badakar, alegia gai eta aldarri desberdinuak baliran tratatu

eta borroka bat eta beste batera joan ezin daitezkeenaren ulerkera bat.

“Azpeiti zulo beltz bat da. Beti esaten nun independenpentzia kamixeta gorridun bi mutil ea noiz ikusten ditugun liatzen” N010

Ikusgarritasunarekin amaitzeko, badago zentzu honetan aurrerapausoak eman direnaren sentsazioa ere, baina garrantzitsua da, elkarriketatuengan oraindik bizitako horrek guztiak sorrarazten duen mesfidantza eta errealitatearen ezagutza.

“Ilusio optiko bat egon daiteke gauza hauek ikusgarriagoak direlako, baina jeisten bagea badaude oaindik resistentzi batzuk” E005

“Azpeitiyen jendeai galdetuko bazenio, denek esango dute ados daudela, baina jendea ez da kontziente ze komentario, jarrerak, begirasunek dituzten, eta gero esango dizute ez dakatela arazorik, baina ez dialako kontziente” E002

“Ezagutaraztea inportantea da. Ikusten ez dena ezta existitzen. Hori bistakoa da.” U005

“Iruitzen zait kolektibo honentzat herri zaila dala bizitzeko”

Ikusezintasun eta isiltasun horrek beste ondorio zuzen batzuk ere baditu, aurrerago garatuko dugun indarkeria eta eraso LGTBI+fobikoei dagokionez, adibidez, nola jakin zein diren eraso horiek LGTBI+ errealitatea bera zein den ez dakigunean?

“Ni nagonetik ez da salaketaik edo erasoik atzeman. Ez dakigu ezkutuan dagon zifra hoi den edo... Ez dut uste inork horrelako parteik eman dunik Azpeitiko udaltzainetan. Ez dakigu den ezkutuko zifra hoi edo realitatea dan... gero egia da Azpeiti oso herri kontserbadorea dela, eta hoi realitatea da”. U005

Elkarriketatuek argi sentitzen dute, tradizio, uste, arau, isolamendu eta praktika desberdinek, maila desberdineko azpeitiarrak ere sortzen dituztela, eta hor, LGTBI+ komunitateko kide izateak leku konkretu bat ezartzen diela usu.

“Bakizu ze pasatzean? Herri hontan batzuk beste batzuk baino botere gehio dakaela eta ordun, holako pertsona batek eraso LGTBIfobiko bat ingo bazun, ez zan kontutan hartuko”. N004

Argi dute, hortaz, herriaren nolakotasun asko ez direla ikusten, edo barne/kanpo begiraden artean disonantzia bat badagoela.

“Kanpotik Azpeitik ematen du perfektua dala eta ez dala ezer pasatzen, baina gero mierda ta kasu potente asko daude”. E003

ESPazio PUBliKoa eta AISIA

Herri bat, ordea, ez da errito, ohitura, tradizio eta praktikei begiratuta soilik definitzen. Izan ere, herri batek, horiek guztiak funtzionatzen duten espazio fisikoak dituzte, hauek ere, arau, praktika eta ohiturez beteak. Espazio konpartitu horri, espazio publiko deitzen diogu eta, sarri, aisiaren bitartez ere bizi dugu.

Espazio publikoak uneoro negoziaketa batean dauden lekuak izan ohi dira, funtzio, garrantzia eta erabilera desberdinak biltzen baitituzte. LGTBI+ komunitatearentzat (eta beste hainbat bazterreko identitateentzat, izan emakume, migrante, aniztasun funtzionala duen pertsona...), espazio publikoa borrokatu beharreko esparru bezala ulertu izan da, alegia, berez norberarena bezala sentitu izan ez dena.

Kalea

Hauxe da, espazio publiko entzunda pentsatzen dugun lehen lekua. Baina kaleak ere ez dira guztiak berdinak eta ez ditugu modu berean zapaltzen. Ez da kasualitatea, lelo historiko feministak, kaleak eta gauak emakumeenak ere badirela

aldarrikatzea, historikoki hala ez baita izan. Eta egun? Horrela izaten jarraitzen al du? Bada elkarriketaturik, Azpeitiko kale eta bizitza soziala modu oso asimetrikoan ikusten duenik.

“25 urtetik aurrera neskak ez dira kalean ikusten aisialdia egiten edo poteoan, izatekotan, haien mutilekin eta bikote gehiago dauden kuadrillan.”
E002

Espazio publikotik emakumeak desagertzea, edo sarbide jakin bat izatea (bikotekide gizonaren bidez) ez da kasualitatea. Historikoki, emakumeek aukera eta bizipen murritzatuak izan dituzte espazio publiko edo kalearekiko eta, horrek, norbere bizipen propioetan ere eragina dauka. Zergatik sentitzen dute, kasu honetan LGTBI+ komunitateko kideek, kalearekiko beldur, lotsa, intseguritate edo mesfidantza? Edo beste era batera esanda, zergatik sentitzen dute oraindik kalea (eta gaua) ez direla haienak?

“Nei beti eman izen dit bildurre edo plazatik pasatziek o plazan bakarrik eotiek zazpiretatik aurrea ostirela, zapatu egun osue ta igande eguerditan... beti eman izen dit reparue. Bakarrik hola plazan eonien...” N003

Norberak kalea bere espazio gisa ez sentitzeak harreman zuzena du aurreko atalean landutako ideia batekin, alegia, ikusezintasunarekin. Kaleak ez baditu zure komunitateak ikusgarri zapaldu, bizi, erabili eta ospatu, ezinbestean, isilpeko

mezu bat jasotzen duzu, zeinak esaten dizun, kalea ez dela zure lekua, edo ez guztiz, behintzat.

“Ez bada ezer eiten kalien... ikusgarritasun falta dao”. N003

Eta badira, adinean aurrera, atzera begira, kalearen erabilera hori, edo hobe esanda, ezin modu librean erabiltze hori argi ikusten dutenak.

“Nik ustet askoz hobeto biziko nula nere prozesue gaur egun. Gazte batzuk ikusteitut kaletik lasai lasai ta kiston inbidiye pasatset”. N018

Jaiak

Kalearen erabilera herrikoia eta konpartitua pentsatuz gero, lehenengo burura etortzen zaizkigun bilkurak herriko jai, ospakizun edo erritoak izan ohi dira. Kasu honetan ere, Azpeitian parte-hartze handiko festak ospatzen dira, herri guztiarentzat oso garrantzitsuak direnak.

Jai eta festa horien artean, bada elkarriketatuen artean behin eta berriz errepikatu den egun bat: Elegante eguna. Elkarriketatuek argi dute heteroaraua indartzen duen egun eta dinamika bat dela, baina aldi berean, joko horri ere ikusten dizkiote transgresiorako aukerak.

“Elegante egune oso arkaikoa da. Egia da neska gehiago ateratzen direla oain mutilez jantzita baino...” E002

“Elegante egunek irikitzeixkizu ate batzuk aukeraketa iteko erropa hortan... bagaude batzuk aukeraketa politiko bat in deuna erropa horrekin.” N003

Askotan esan eta bizi dugu, belaunaldi berriek LGBTBI+ gai eta errealitateen inguruan jarrera hobea daukatela. Kasu honetan ordea, hainbatek, atzerapauso sentsazioa izan dute.

“Generazio berrienetan hori berriz ere moztu da [neskak mutilen janztearena], ez da horrebeste ikusten” E002

Hainbat elkarrizketatu, gainera, bereziki kezkatuta ageri ziren zezenketen bueltan sortzen den giroagatik ez ezik, antolatutako taldeek duten izaeragatik ere. Ulertzen dute heteroaraua indartu ez ezik, LGBTBI+ kolektiboaren kontra doan taldea dela.

“Azpeitiyen jaian bueltan mugitzen dana da pasada bat, elegante euneko zezenan irteera da brutal” N010

Tradizio maskulino eta matxistatzat daukate askok festa giro hori, eta gizontasuna testuinguru horretan nola eraikitzen den galdetuta, batek baino gehiagok deskribatu du eszena berbera.

“Elegante egunin erdi kalen zezena ateratzen danian” N017

Argi ikusten da gizontasunaren eraikuntza konkretu batean errito, festa eta ohitura horiek duten eragina. Honek, sarri, elkarrizketatuak lekuz kanpo sentitzera eraman ditu eta baita, hainbat galdera planteatzera ere, jakinik, zezenketa eta sokamuturra ukitu ezinak diren elementu herrikoiak direla.

“Sokamutur zalie izetie eta marikoia izetie aukera bat da?” E005

“Bultzatzen dien festa ereduak, zezenak, adibidez, hori zer da? LGBTBI+ sustatzie eta hori sustatzie?” N005

Eta azkenik, jaiek sortzen dutenaren inguruan, bada errepikatu den sentsazio konpartitu bat, alegia, elegante eguna edo zezenketa dagoen egunaz aparte, jaiek bai sorrarazten dutela askatasun sentsazio bat, giro on bat. Zer eta, hasierako isolamenduaren ideari jarraikiz, berau hautsi eta kanpoko jendea etortzeak ematen duen irekiera sentsazioagatik.

“Jaietan, jendie kanpotik ta etortzeanez, ba girua, anitzaua da ez? Ez da horren zapatu bateko

giro bat bezela, da anitzo, jende gehio dao... Klaro, ta gero segun, zezenketa badao beste giro bat dao..." N008

Eta, paradoxikoki, kanpoko jendearen presentzia horrek, sortzen ditu LGTBI+ jendearentzako espazio seguruak.

"Espazio segurua okurritzen zat Saninaziotan 30en txosnagunien, erdia kanpoko jendia dalako" E002

Horrek guztiak eta baita, barne mailan ematen diren lanketek, batzuek festak gero eta bizigarriago gozatzea ere ekartzen duela aipatu dute batzuek.

"Bai in izan da erasuen aurkako protokolu ta hola, baino lanketa zehatzik ez nuke esango. Baino nik esango nuke gaur gaurkoz nahiko festa bizigarriyek diela eta bai eon dala nolabaiteko aldaketa bat" N006

Tabernak eta gaua

Espazio seguruak kanpoko jendearen presentziak bermatzen dituela entzun diegu bati baina gehiagori, baina herrian, bestela ere, halakorik ba ote den galdetuta, teorian bai, baina mesfidati bizi dituzten espazioak aipatzen dira. Batez ere, ligatzerako

orduan, argi ikusten dute gizon heterosexualen erantzuna ez dela ona izango, edota behintzat, ez dela ondo hartua izango.

"Gizon [gay] bat herriko beste edozein gizonekin ligatzen hasten bada, agian agresibo jarriko dira, bere gizontasune zalantzan jartzen ai zeralako. Bestela ez dute ezer ingo, baina obserbaute sentitu, bai" E002

Izan ere, gizontasunaren eraikuntza "marikoi" kontzeptutik ahalik eta urrunen eraikitzearen kontzeptua oso argi dute elkarrizketatu guztiek eta ikerketa osoan oso presente dagoen zerbait bat da.

"Asko entzuten da marikoi hitzek ze joku perberso eragiten duen gizonen artean, oso rigidoa da gizontasuna" E005

Beraz, oraindik, LGTBI+ komunitateko kide batzuk nola edo hala heteroaraua apurtzeko keinu edo ekintza bat egin ezkeror, gutxienez, harridura nagusituko litzatekeela.

"Espazio seguru, izatekotan, X [taberna] izengo zan, baina bertan ere danak flipatzen egongo giñan" E002

Hala adierazten dute batek baino gehiagok, oraindik harridura eragiten duela halako zerbaitekin. Besteak beste, iazko egoera bati buruz kontatutakoan ikus dezakegun bezala.

“Kontzertun giro oso goxu zeon ta... argazkiyek ateatzen nebilen alde batea ta bestea ta bapatin bi mutil alkarri helduta ta bata bestiei burun muxu emantziyon. Ta atentziyu deitu zin, ze pentsa nun ez gaudela ohituta karino muestra hoiek ikustea.” E007

Eta gainera, harridura horrek zuzenean erantzun bat ekar lezake, isiltasunezkoa eta sotila bada ere, espazio hori norberarena edo “horretarako” ez dela sentiaraziz.

“Behin bi mutil tonteatzen ikusi nitun tabernan eta beaiek atea zian deseroso sentitu zialako, eta hori duela bakarrik 5 urte, imajinatu” N010

Horrek, egiturazko funtzionamendu bati erantzuten diola adierazi du batek baino gehiagok. Izan ere, jarrera sexista eta homofoboek onarpena dutela sentitzen dute, batez ere, beste espazio, herri edo lekuekin alderatuz gero, onartezinak liratekeen gauzak, Azpeitiko gau-giroan leku ematen zaielako.

“Parrandan. Beste herrietan zenbait komentario ta jarrera kuestionau iten dia, baina hemen ez.” N017

Eta, bitxia da, aldi berean, protokoloaren existentzia ezagutzea, badela eta tabernariak badakitela jakitea, eta aldi berean, tabernak tentsio espazio moduan ulertzea oraindik ere.

“Ustet Emakumin Txokokukin zeoze intzala, ta ostalaritza lan-taldeko batzuk jaso zebe formakuntzie ta badaude langile batzuk formauta hortako. Barrakuek hori badakibe, badao protokolo hori ezarrita.” E007

UDALAREN ESKU-HARTZEA

Udala herritarrengandik gertuen dagoen instituzioa da eta, udalgintza, gertuko instituzio horretatik aurrera daramagun jarduna. Horregatik esan ohi da, udal politikak direla herritarren bizitzetan eragin zuzenena duten praktikak.

Azpeitiko LGTBI+ herritarrek ere hala bizi dute udala eta, oro har, udalak herritarrekiko ardura eta neurriak hartzen dituela sentitzen dute. Udaleko kideek ere, hala ulertzen dute haien jarduna.

“Azpeitiko Udalak baliabide asko jartzen ditu bere herria zaintzeko.” U005

LGTBI+ gai eta eskubideei dagokionez ere, elkarriketatuek ikusten dute udalak baduela zertan esku hartu eta eragin, baina beste gai batzuekin gertatzen den ez bezala, kasu honetan, identifikazio falta bat sentitzen dute, alegia, sentitzen dute, behar hori identifikatzerako orduan, zailtasunak egon daitezkeela.

“Perfil aldetik, LGTBI+ kolektiboko inor ez dakit dagon udalean, ikusiko duena behar bat dagola. Ez det uste inor egongo litzakeenik blokeatzailea, baina ez da inor egongo ikusten duna beharrezko edo lehentasunezko” N010

Udala da herritarren ordezkaritza adierazten duen erakundea eta, beraz, herritarren nolakotasunak barne biltzen dituena. Baina, elkarriketatuei galdetuta, gertuko instituzio honekiko identifikazio falta bat ere nabari da, alegia, zentzu batean ordezkaritza hori LGTBI+ komunitatearen kasuan ez dela ematen sentitzen dute.

“Espazio instituzioala oso normatibua da, ez dago bestelako gorputz edo identidadeik, hausnarketa bat eman beharko lukete ea zein LGTBI+ proiektzio degun udal bezela” N005

Hala ere, eragileen aldetik, egiten da balorazio zuzen bat politikoki ikuspegia txertatu izanarena, aldiz, herriko beste errealitate batzuekin talka egiten duena.

“Badago politika instituzionalaren ikuspegitik irekitasun bat. Bagaude garai batean politikoki zuzenak geranak, malguak eta irekiak, baina ikusten det gazteen artean aurkakotasun erreakzio bat ere badagoela.” E002

Ekimenak

Bada bereziki inpaktua izan duen udal ekimen bat. Bere horretan sinplea izan daitekeen zerbaitek, Azpeitian eta, batez ere, LGTBI+ komunitatean inpaktu berezia izan zuen; hain zuzen, LGTBI+ bandera udaletxean jartzearenak. Poza gailentzen bada ere, azpimarratzekoa da elkarriketatuek azaldutako harridura ere.

“Ni akordatzan naiz kuadrillako batek esan zitela ‘Joe mutxo Azpeitin LGTBI bandera jarri duela udaletxan txintxilik!’” N008

“Ikusi nabanian harrotasun egunian banderie Azpeitin, me sorprende, eztaikit igual udaletxetik espero dituzu gauza horrek, baino...” N007

Hala ere, bada kideen artean errepikatutako sentsazio bat ere, bandera edo adierazpen instituzionalaz gain, egiteko dagoen guztia edo dauden beharrak agerian uzten dituen [neurrietan jasota geratuko dira, baita garatuta ere].

“Oso ondo dago ekainak 28n udaletxien bandera jartzie, baino nolabait benetako konpromezu bat, azkenien udalak itie dake, ba bere menpe dauden langile danak formakuntza bat jasotzie” N009

Politikak

“Egun horretan bandera, dena gay, gay, gay eta gero urte osun ezerrez... bueno zeozer in du baina gehiago egin beharko luke, nire ustez.” N018

“Bai urtero udalak ateitzeula adierazpen instituzional bat ekainak 28ko eunin zehar neurri batzuk proposaez baino bueno, hor jartzeie neurri batzuk ikusi detena eztiela bete. Adibidez, komunetako sinbologiye ta aldagelak eta lantzeko konpromisue hartzezula ta bueno, bide hortan behintzet ezta apenas in”. N006

“Bestela ba ekainak 28ko manifestua izango da, bandera... baina antolatu den dena beti izango da Emakumeen Txokotik edo zegoenean, herrian mugimendu feminista desberdinak edo Bilgunek edo”. N001

Eta azkenik, bada, LGTBI+ komunitatearentzat, eta ikerketa honetan pisu berezia izan duen elementu bat, aurrera begirako pausuetarako gako izango dena.

“Udalari zer esan? Hemen ikusgarritasuna falta dela eta beti berdinak ateratzeaz nazkatuta gaudela” N001

Elkarriketatuek, dena dela, udalari egozten die LGTBI+ errealitateetan eragiteko gaitasuna eta baita ardura ere. Izan ere, harridura azaldu da sarritan ikerketa honen existentzia hutsagatik. Hala ere, badute halako exigentzia baina baita konfiantza ere, udalaren esku-hartzeak duen garrantziaz.

“Instituziñuak iten dabena garrantzitsua da, eta horregatik, entzun nebanian Azpeitiko udaletxia holako zeoze in bihar ebala esan neban ‘ostras, brabo, azkenian, osea, plas plas plas!’” N007

“Beste gauza asko iteyen bezela, udaletxiak hor sartu beharko luke eskue ta bere haritik eman o eztakit”. N002

Herritarrek, esan bezala, bai egozten diote udalari herriarekiko kapazitate bat eta, bai sentitzen dute garrantzizko erakunde gisa. Kasu honetan, babesari lotuta, eduki behar lukeen papera ageri da eta horrek duen garrantzia.

“Babes intituzionala bai o bai behar da, batez ere erasokin eta”. N004

Eta udaleko langileen artetik, hor dagoen hutsunean ere identifikatzen da, batik bat eraso eta indarkerien kontzeptualizazioan.

“Indarkeria matxista guk ulertzen dugu era itxi batian. Guretzat LGTBI+ erasoak ez dia indarkeria matxista, nahiz eta politikoki edo hola eskatu edo izan... guretzat ez litzake eskema horretan sartuko, barneratu in beharko genuke.” U005

Indarkeriari lotuta [hurrengo atalean sakonduko da], elkarriketatutako pertsonen argi dute ez duela trataera egokia izan eta herri mailan ikusi eta landu ez denez, zor sozial bat dagoela horrekin. Horri lotuta, ustea dago, instituzioek (kasu honetan, udalak) esku-hartu dezakeela edo behar lukeela aitortza horretan. Hemen, lehenengo aldiz azalduko da, baita ere, gerora errepikatuko den “erreparazio” kontzeptua.

“Nik ustet in beharrekue dala, nik ustet herri honek ikusi in behar dula baitare jendik biolentziye pairau dula ta handik ba autokritika bat in ber dula ta... nik ustet jendik badakila zentzu baten badagola reparaziyo behar bat, ze herri honek bestela, ez dio inoiz inorri aitortza bat in eztakeu referenteik eta zentzu hortan ba nik ustet etzaigula ahaztu ber jendiek gaixki pasau dula, o pasau deula hobe esanda, ta ziurrenik gaixki pasatzen ai dala oaindiken eta ezin deula beste aldea beitu”. N006

Hartara, benetan garrantzia duen gai gisa ikusten bada ere, eragiteko gaitasuna izan dezan politikak diseinatu behar direla eta, gaur gaurkoz, hutsune bat bezala identifikatzen dute.

“Azpeitiko Udalantzako lehentasunezko gai bat bada, hortako politikak diseinatu behar dia. Bai prebentzioai beida ta baita artatzeko momentuan ba nola artatu ta nola in akonpainamentu bat, bide orri bat egin beharko litzake. Nik ustet ez ditugula politika integralak.” U005

Azkenik, garrantzitsua den gako bat azaltze da, aurrera begira ezinbestekoa izango dena, alegia, udalak eta LGTBI+ komunitateak eskutik helduta joan behar dutela politiken diseinu eta aplikazioan.

“Komunitatekin gertuko lanketa bat egitea gertuko administrazioa bezela beraien beharrak, zalantzak, kezak identifikatzeko. Eztakana lojikaik administrazioak politika batzuk itea komunitate horrekin kontatu gabe.” U005

INDARKERIAZ ARI GARA

Aurreko ataletan sumatzen joan daitekeen gisan, erritoek, tradizioek, giro jakin batzuek, espazioaren banaketa desberdinak, generoen eraikuntza zurrunez, ikusezintasunak, isiltasunak, isolamenduak, ekimen publikoen faltak, erreferentzia faltak... honek guztiak, ezinbestean LGTBI+ pertsonentzako bazterkeria eta indarkeriarako testuinguru perfektua eraikitzen du.

Ezinbestekoa da elkarrizketatuek eta, beraz, Azpeitiko herrikideek herrian bertan bizitakoa behar bezala jaso, duen lekua eman eta irakurketarako prestatzea. Atal luzea da, baina garrantzia berezia eskaini nahi izan diogu, herrian bizitako egoerei leku egiteko.

Indarkeria edota bazterkeria horiek ematen diren espazioak arloz-arlo xehetzen joango gara eta, hausnarketa gisa, hasteko, elkarrizketatu baten gogoeta izango dugu abiapuntu.

“Ta nik iteten galderie da: LGTBI komunidadientzat bizigarriye da Azpeiti? Erosue da? Ba, ez dakit”. N006

“Gaixki beituta bai”

Aurreko ataletan hainbatetan azaldu den ikusezintasun eta isiltasunak ondorio zuzenak dituzte komunitateko kideentzat: Bakardade sentisazioa, gaizki dagoen zerbait egitearena, lotsa... Baina horretan guztian, sotilak diruditen arren, giroan badaude ondo iristen diren mezu batzuk, zeinak argi uzten duten jarraitu beharreko bidea zein den. Jarraitu ezean, edo genero-arauen bat hautsiz gero, “nabaritu”-z gero, tokatzen ez zaizun generoko lagunak edukiz gero... seinalizazio bat eta markaketa bat emango da. Hainbat dira, hala sentitu diren herritarrak.

“Seinalatute sentitu izan naiz, bai, ze azkenien nik beti euki izan det neskan kuadrilla ta horreatik bakarriken ya...” N004

“Nik bizi nun zerbait izkutuko bezela, ta pixket ateatzen baziñen hortiken, ba bazinen punto fijo bat”. N008

“Batzuk bazeuden, zien esate zana blanco facil, zien asko notatze zikoben pertsonak. Etzan perfil bat inorrek nahi zuna antzeku izetie. Nere gazte garaien.” N019

“Garai hartan, 2000en, jendiak beitze zizun, hola, bitxo rare bezela edo [...] ta gure une txarrak pasa genitun ta gaxkiesakak eta eztakizer ta...” N002

“Nik esaten nun ‘nik ze in det? In deten gauza bakarra da nesken kuadrilla bat euki, ez naiz ezta iñorrekin liau, nintzen munduko pertsonaik diskretona, ta hala ere... seinalauta bai. [...] ta hori nesken kuadrilla izan nulako, eztet imajinau nahi, mutilen kuadrilla baten ze izango zan hau, ez det imajinatu `re in nahi”. N004

Bada giroan LGTBI+ pertsonak edota, nolabait, edozein arlotan genero arauak hausten dituztenek sentitzen duten seinalizazio eta markaketa. Hau modu sotilean eman daiteke edo zuzenekoan, alegia, akusazio moduan erabilia izan dela sentitu dute hainbatek.

“Akorda nitzen, oain dala ez asko, tabernan ginen nere lagun honekin eta etorri zan bat, gu baino urtebete gaztio ta esan ziten ‘ze, kasoik ez?’ ta esan nion ‘etzaitut ezautzen’ ta beak esan ziten ‘nik zu bai, N014 zea eta lesbiani zea’ eta nik esan nion ‘kontxo, nik baino gehio dakizu, ni enitzen hola presentauko’ ez niyon hola inportantzi gehio eman, baino... egiye esan, ostia, fuerti da hola etiketatzia”. N014

“Oindik ere enakiyen zer nintzen, baino ya beaiek esatezieben ‘zu marikoye zea, zu eztakize zea’ ta ordun jo, ba esaten nun, nik jakin aurretik zuek ai zeate hemen nei katalogatzen zer naizen eta bai hori ba bueno iraiñek eta hola bai gogoratzeitutela. [...] hitzezko irainek eta oso presente, bai oso-osoa presente”. N006

“Gure klaseko mutilak rekuentua indda dare Azpeitiyen zenbat marikoi zeuden beraien ustez bat zan X-ko kamarerua. Beste bat jun zana Bartzelona...” N007

“Epaia ren beldurra eta presioa handia da”

Edozein giza talde edo komunitatetan onartua izateko beharra orokorra da. Ikusi dugun gisan, LGTBI+ komunitateko

kideek, sarri oso ondo ezagutzen dituzte arauak, izan ere, ez betetzeagatik zigortuak izan direlako, edo, onartuak izateko beharragatik antzestu dituztelako.

Elkarriketetan, onarpenari jarraiki edo bazterketari beldur handiz bizi izan diren kide askoren ahotsa jaso dugu.

“Nik hasieran bildurre, bildurre ba onartua izango nitzen edo ez, eta kuadrillan txiki txikitatiko lagunak, ba iritsi zan momentu bat gehio ezin nunien, 15 urte bueltan edo, ta esan nien beldur horrekin”. N008

“Fuolin beti ixkuta in izan det bai jugadore bezela ibili naizenin ta baita entrenadore izan naizenin. Bildurreatik betire gurasuk eta zoze gertau ezkeo ‘Este es gay y le ha metido mano...’ edo auskalo ze esango zebe n.” N018

“Txikitan zaile izentzan. Nere familiye erdaldune da ta euskerie beranduo ikixi nun... hori gehi fuola etzitela gustatzen, gehi neskakin komoduo sentitze nitzela eta abar eta abar. Ba zaile izentzan hasieran.” N015

“Bai, noizbait baztertuta sentiu izen naiz”

Onartzeko egindako saiakera guzti horien gainetik, askok sentitu eta bizitu izan dute zuzeneko edo zeharkako bazterkeria eta, baita beste kideekiko ikusi ere. Bazterkeria hori modu askotan eman izan da, baina gutxiespena da errepikatzen den elementu horietako bat.

“Inguruko LGTBI+ pertsona batzuk ikusi ditut gutxietsita eta zapalduta Azpeitiyen” N010

“Azpeitiyen gizonezkuek [gayak] beti eon die, baina bueno oso marjinaute ta lanetan tare beti zailtasunek bilatzeko... oso baztertuta zeuden, etzeuden ondo ikusita. Guk beti ezautu izen diteu. Etzien onartuek” E001

“Normalean gutxiespenak, pertsona bezela juzgatzea. Igual zuzenean irain bat ez, baina gutxio balitz bezela tratau bai” N010

“Ta horrek suposatu zuk nolabait kuadrilliekin baitare, ba nolabait etetia, ze nola ez fubolien jokau, ba bueno ya etzaitugu inbitatzen ezta kuadrilako bazkaira, eztakit zer... ta bai, nik hor bazterketa bat ere jaso nun”. N006

Eraso zuzenak

Hasieran aipatutako markaketa horretatik edo heteroarauak inguruan sortzen duen sentazioaz gain, asko dira, zuzenean erasotuak, jazartuak edo markatuak izan direnak. Batzuk modu bortitzagoan, fisikoki izan daitekeen gisan, baina oro har, arrisku sentazio bat eta jazarpen jarraitu baten bizipena gailentzen da, uneoro kontuz ibili behar izatearena, edo, irainak normalizatu behar izatekoa. Esperientzia anitzak dira, baina denak indarkeriaren markoan kokatutakoak.

Jazarpen jarraitu hori bizi izan duten norbanakoek, beldurrez oroitzen dituzte garai horiek, beste batzuek, aurrera egiteko normalizatu behar izan zituzten esanak, baina guztiak pertsona hauen bizitzetan orbain zuzena utzi dute.

“Seinalauta bai, gehi, hor eon zan denboraldi bat oso gaixki pasau nuna, DHB 3-4, ze bueno, egunero-egunero etxea juten nintzenien bazeon mutil talde bat nere etxe azpiyen nei ‘marika’ hotseiteko. Egunero-egunero. Ordun izan zan ikasturte osuen ziherr pasa ber izan nula hori. Ta momentu hortan eztakit nundik ateatzen dituzun inderrak, sin mas, aurea iteko”. N004

“Garai baten marimutilek asko esaten ziguen, denboa guztin” N005

“Eta nik nere bizipen pertsonaletik, bollera bezela igual gutxiyo, baino kuadrillan bai euki det gay bat, lagun min bat non ikusi ditugun gure nerabezaro garai hoitan bastanteko erasuek eta... bai, tentsiyo bat bezela”. N008

“Beldurra dauket hau iten badeu ea norbait izango degun atzetik” E002

Ahozko erasoez gain, espazioaren inbasiora edota zuzenean indarkeria fisikoa erabiltzera ere iritsi izan dira egoera batzuk.

“Ta behin goatze naiz parrandan ginela, batek esan zigula ‘lesbianas de mierda’ ta eztakit ze, baino hoixe zan” N014

“Gehien bat ahozcuek, baino fisikuak e deitu leizke ba izotzak botatzie dantzaz dabilelako baten bat etzaiena iruitzen egoki dabilela edo... ta begiradak” N008

“Leno re beti ezautze ginenan baten bat, herriyen beti eote hunan, gure kuadrilan e ibiltze zan bat. Deklaraue zan ta mozkortzen zanin beti hostiauta bukatze zun.” E001

Eta badira, zuzenean espazio publikoan, modu sinbolikoan LGTBI+ pertsonentzat garrantzia izan dezaketen lekuetan edo

pertsonengan jazarpena edo erasoak ere gertatu direnak. Honek, garrantzia eta inpaktu berezia du beste LGTBI+ norbanakoengan, disziplinagarria den zerbait bilakatzen da, bestei edo zu zaren horri sinbolikoki herriak egin edo esaten diona zuzenean norberaren kontrako zerbait bezala bizitzen delako.

“Pintada batzuk agertu dira LGTBI+ bandera margotu zen tokietan horren kontra, gazteleraz” E002

Eskola

Eskola bada esparru bat, bereziki aipatua izan dena eta elkarrizketatuen bizitzan inpaktu handiena bizi izan duten espazio gisa identifikatzen dutena.

Eskola, bere horretan haur guztiok izan dugun lehen sozializazio esparrua da. Gizarte txiki bat bere arau eta ordena sozialarekin. Aski ikertuta dago LGTBI+ komunitatearentzat historikoki oso bortitza izan den esparru bat izan dela, hain zuzen, gizarte txiki horretako arauak, normalean helduen gizarteko arau bertsuak errepikatzen dituztelako, eta, ez delako urte askotan prebentzio ez lanketa berezirik egin.

“Ni txiki-txikittetik izan naiz klaseko diferentia, ta zergaitik? Ba ni beti neskegaz ibiltzen nintzen, mutilakin eneukan harreman handik, baina

gure klaseko neska gehixenak hasi zien euren artien ibiltzen ta ni ezetz bezela”. N007

“Bai, eskolan. Eskolako girukin errexena identifikatzeana edo pasilotan grupo asko builaka jartze zaizkizunin o patiyun o...” N019

“Gelatan sortzen diren giroak oso kastratzaileak dira, gehio hitz egiten dutenak norberaren intseguritatez” E005

Lanketa eta kontzientzia faltak, sarri, irakasleen aurrean babes eta ulermen falta sentitzera eramanez elkarriketatu asko. Haien esperientzietan gutxi dute sententzia heldu mundutik, eta kasu honetan, irakasleen partetik babes sentitu izanarena.

“En mi experiencia se da en la escuela, al salir, y también en la calle. Mediante burlas y chistes. La gente de alrededor no dice nada, y los profesores pocas veces. A veces lo hacen a escondidas” N011

“LH 5 edo 6 izengo zan eta hor oso presente dauket baitare ez, gurasuk euki zebe parte-hartzie, ze nik ustet gurasuk oso kontziente zila ni ze ai nitzen pasatzen eta iruitze zait inork etzula ezerre in, iruitzezait gurasuen papel hori etzala bate zaintzailie izen, jo eztaikit ‘beitu ze ai zaion pasatzen ume honi, nere umie ondo dabilen

artien ta guri etzaigu inporta’ ta jo, ostra horrek oaindiken superau gabe dauket, ze oaindikan kalin ikuste gea, herri txikiye da eta marka ziten zea da”. N006

“Eskolarekiko, ba nik dauket oroitzapena irakasleek esatezabela baten bat zuki sartzen bada edo zeze itebaizu, kontau, eta kontatzen zenionien esate zizuen ‘ba denak zurekin sartze badie, zerbait ingozuen seinale’, nolabait biktimai leporau erue”. N009

“Familia oraindik ez dira espazio seguruak. Tabu handia dira”

LGTBI+ pertsonentzat, familia ez da beti espazio seguru izan norbere burua garatu eta adierazteko. Familia anitzak eta garaiaren arabera desberdinak badira ere, askok ez dituzte herriko familia babesleku gisa ulertzen.

“Homosexualak zeuden familiyen ixiltasune zen nagusi, tabu zan” E004

“Gurasoek Azpeitiyen nahiago dute LGTB+ seme-alabarik ez izan” U001

“Hemengo askoke esango zebe holako zeze tokau ezkeo albokun etxin hobe.” E001

Kontaketa desberdinetan gainera, aiten figurak pisu handia izaten jarraitzen du. Sarri, amaren onarpena bai, baina aitarena ez da izaten, edo ezin izaten da lasai hitz egin. Gainera, aitasuna mutil gayentzat gizentasunaren sinbolo ere izan da.

“Lehen familitikan botatzen zizuen, edo ezkutau, oaindik lagunak ditut aitag onartu ez duna” E004

“Seun ze atei esaiozu eh, zutaz espero duna izetie eztakize, baine atte horrei begira ezin dezu bizi” E004

Indarkeriaren ondorioak

Indarkeria hauek zerrendatzearen arrazoietakoa bat, sotilak diruditen gauza guzti horiek pertsonen garapenean uzten dituzte ondorio zuzenak aztertzeko ere baliogarria da.

Halako giro, markaketa, eraso zuzen edo sinboliko dagoen testuinguru batean, lehenengo erreflexua norbere burua babestearena da, eta horrek, sarri, armairuan bizitzea esan nahi du.

“Nire adineko jendea ezagutzen det, ezkontuta dagoena, seme-alabak dituen, eta galdetzean:

-Zuk noiz esan behar dezu pasatzen zaizuna?

-Inoiz ez

-Ostras, eta bizi osua hola biziko zera?

-Bai

-Eta zoriontsu zera?

-Ez, baina hori da tokatzen zaidana” N013

“Badago jende pila bat ez dena atera armairutik, esan duna ba nire bizitza horrela izango da, 45 urte ditut, ez det pausua eman, umek ditut, dibortzioa... ba betirako horrela izango da” E004

Guzti honek, lehenago aipatu gisan, ez die LGTB+ pertsonen bakarrik eragiten, baizik eta kolektiboarekiko pertzepzio eta iritzi bat sortzen du herrian. Horren ondorioa argi ikusten da, esaterako, haur eta gazteen artean. Elkarriketatuak hori bera nabaritu izan dute.

“Ume batzuk gurutzatu nitun eta bata besteai esan zion: lesbiana izetie gaixki dao” N017

“Umeek ortzadarrakin pintauta dagon zebrabidie salto iten dute ez zapaltzeko eta beaiek ez izeteko” E002

“Gizonen jarrera hoiek hor daudela oaindik eta umiekin ikusteala, ikasle bezela pixket desberdinek dien hoiekin emateiela fijiyo batzuk...” N008

Beste arlo batzuetan ere badu eragina, kasu honetan, zuzenean LGTBI+ pertsonen garapenean ere. Urteetan jasotako mezu batzuk barneratu eta sinisterainokoak. Honek gauza batzuk egitera edo ez egitera, edo espazio batzuk norberarenak ez sentitzera ere eramán ditu hainbat. Baita, norbere jarrera batzuk aldatzera ere.

“Nei ere pasa izen zaitelako, esateizuet kirolien enintzen hain ona edo bestiek bezain ona, ta nik urte luzez kirolakin euki detela holako retxazo bat. Gero pixkanaka jun naiz gerturatzen ta oain kirol dexente iten detela, baino lehen neretzat kiroldegira jutie zan hola, ‘nik hemen ze itet’ edo ni aldageleta jutiek igual beste batzui molesta ingoyo...” N006

“Oain pluma gutxiyo daket txikitan nakena baño.” N015

Eta urteak pasa arren, harreman afektibo-sexualak edota ligatzerako orduan, muga hori ere sentitu izan dute, batik bat Azpeitian bertan pentsatzen jarritz gero.

“Mutilengana ligatzera joatia asko kostatzen jat oraindik gaur egun, nahiz ta errezago, modu natural baten eztot iten eta gaur egun oindiokan gizonen aurrian plumia ezkututzen dot, da, reflejo bat... hori badaukat oindiokan markatuta”. N007

“Azpeitiyen bikote bat eukitzia ez det planteau ere in iñoiz. Iya inposiblia iruitzen zait” N004

Oro har, bada bakardade eta isiltasun sentsazio horrek utzitako zauriaren errelatoa, hurrengo esanak ederki laburbiltzen duena.

“Azpeitin danok oso ikututa amaitu deula, ze beste batzuk ezautzeitutenak hola, eske danak... eta ba, iñok eztozkule galdetu, nik hau iñori etxat kontau (lagunerri aparte)”. N007

**# OFF #
ITZAL HADI HEU!**

Badira jada 6 hilabete, Santo Tomas eguna zen, herriko hainbat eta hainbat heldu, haur eta gazte kalera irteteko gogoz ginen. Harro euskaldun izateaz, gure-gurea sentitzen dugun arbasoen ondare, kultur eta festaz girotuta, lagun artean bilduko ginen taloa jan, euskal giroz busti eta eguneroko errutinari haize freskoa emateko. Erraza historiaren alde indarra egitea.

Gogoratzen dut herriko hainbat festatan txiki-txikitatik tradizioz dagozkigun milaka urtetako rol zein jantziekin zalantzak izaten nituela, Santo Tomasak, Inauteriak, nire lehen jaunartzea... eta horrela izan zen: “Emakumeen baserritar trajea jantziko dut gaurkoan, emakume baserritarrek artajorren, soroan, arrosarioa errezatuz artoa aletu, eta bitartean etxeko beheko suan, ekonomikan...

horrenbeste ahok dastatu eta sabel eta gorputzak indartzeko sukaldelanak, garbitu... zaindu gaituztelako omendu nahi ditut. Elegante egunean ez bezala, “Egun horretan estereotipoak hausteko trajez joango naiz, eroso, eta inolaz ere ez takoi, poltsa deseroso eta gona astun horrekin”. Bai, neuk ere trajea egin nuen, dirutza ordainduta, barkatu ama! Ez naiz berriro presio sozial horretan gehiago eroriko. Zaila historiaren aurka indarra egitea.

Jendetza kalean, plaza beteta, kuadrillan umore ona, algara, elkartze... beste hainbat lagun, ezagunekin gelditu eta kontuak kontatu. Erdikalera abiatu ginen eta Zuhutzen sartzea erabaki genuen. Ordurako nahiko ausardiaz genbiltzan lehen dantza pausoak egiteko. Ilaran sartu ginen bata bestearen atzetik, ate ondoan pilatzen den jendearen artetik, eta, barruan zegoen jendetza ikusita, eskuinetara gelditzen den txokoan kokatu ginen. Hormaren kontra bi neska gazte, muxuka xamurtasunez, ilea laztanduz eta irribarre goxoz, libreki, ez zen eurentzat hondo kristalinoagorik. Kuadrillako batek zurittoa eskaini zidan, eta tragoa hartzera nindoala, 20 urte inguruko mutil gazte bat eskuaz mugimendu ortopedikoak egiten ari zela konturatu nintzen, hasieran distantzia batera, gero, geroz eta gertuago. Eskuan telebistako mandoa izango balu bezala, bere hatz lodia botoia zapalduz, niri horren xamurra iruditu zitzaidana, hark itzaltzerik besterik ez zuen nahi, bi neska haien artekoari “off”. Festako 20 minuturik luzeenak izan ziren; lehenik, behatzea erabaki nuen: heteropatriarkatua, boterea, gizontasuna eta pribilegioak. Beste 3 neska inguruan isiltasun deserosoan, eta beste mutil kuadrilla bat banaka, elkar ohartaraziz “beitu zak horrea!” buruarekin ezetz eginez, baina irribarre txikiz eta inguruko begiraden aprobazioa bilatzen, exotikoegia beren normaltasunean. Ondoren, haserrea eta amorrua, ez naiz tabernatik irtengo eurenak diren erasoak salatu gabe. Konplizeak bilatu nituen gertatutakoa azalduz, eta zalantzarik gabe, 20 urteko gazteari deitu genion: “Pisstt, pisstt!”. Hiruok esku

banatan geure mandoa genuen, eta hatz lodiaz gogor ekin genion bera itzaltzeari. Horren metaforikoa iruditzen zait; itzal hadi! “Metxeroa behar duzue?”, horren estrategia kutrea zein engainagarria, orduan animalia izuak zioen: “Zer gertatzen da ba?”. Indarkeria modu askotara moztaratu baitaiteke.

Herri honetaz harro sentituko naizen norabidea garbi dut: apirilean emakumeen txokoan 17 mutilek maskulinitate berrien ikastaroan izen eman dutela jakitean, eta arrakastatsua izan dela ohartzean, herriko erakunde zein eragile, guraso elkarte, ikastola eta ikastetxeen artean hezkidetzaren berebiziko garrantzia nabarmentzen denean, ez diruz, ez hitz panpoxoez... benetako praktikan baizik, LGTBIQ+ kolektiboaren beharrak behingoz azaletik gertuen ulertzera iristean, eta ez “Eta orain zer, zozo arruntak sentitzen bagara?” bezalako adierazpenetan, guk aski erle txorien hainako migrazioa egin dugunean eta “Altxa Lili!” bezalako ikuskizun eder bat Sanagustinera iristen denean, Gure Azpeitia horretarako herri seguru gisa izendatzen dutenean. Libre ikusteko aukera daukadanean, libre bizitzeko aukera daukagunean.

SEXILIOA

**“Jende asko ez da armairutik atera.
Asko hirietara jun dira”**

Herriaren argazkiarekin amaitzeko, bada ondorio garbi bat, LGTBI+ pertsonentzako herri bizigarria (izan) den edo ez definitzen duena: sexilioa. Alegia, norberak bere jaioterri, esparru natural edo bizitokitik alde edo ihes egin beharra izatea,

haren identitate, sexu lehentasun edo genero adierazpenak askatasunez garatu ahal izateko.

Modu askotako sexilio mugimenduak daude. Izan daiteke kontzienteki itogarria edo indarkeriazkoa den testuinguru batetik ihes egiteko beharra edota, izan daiteke, behin beste arrazoi bat dela medio (adibidez, ikasketak) kanpora egitea eta behin bertan, jatorrizko testuinguruaren indarkeriaz jabetzea.

Gainera, denbora eta espazio desberdineko mugimenduak ematen dira, adibidez, izan daiteke, kanpoan bizitza berri bat hasteko bidea egitea eta jatorrizko herriarekin harremana etetea, edota, denbora baterako joan, bertan “askatasunez” identitatea garatzeko aukera izan eta, ondoren, bertatik ahaldunduta herrira itzultzea.

Badira bestalde, aldi baterako sexilioak ere, esaterako, aisia edo ligatzeko esparruen bila ematen direnak.

Edonola, elkarrizketatutako pertsona guztiek egin dute uneren batean sexilio mugimenduren bat haien desira, identitate, praktika edo genero adierazpenak garatu eta bizitzeko asmoz.

Sexilioa, bestalde, ez da sekretu bat, herri guztietan jakiten da, batzuk “kanpora” joaten direla “beste bizitza batzuk” egitera eta, horrek berak ere berriz indartzen die geratzen direnei, herria ez dela, kasu honetan, LGTBI+ kolektiboko pertsonak garatzeko leku bat.

“Herriak bazekien batzuk bere kondiziyuagatik kanpora juten ziala, baina etzan galdetzen” E004

“Herri honek badauko horrelako “bai, esperimentau, baina herritik kanpo” E005

“Kanpuen bizi naiz, herriko beste hainbat gay eta lesbiana bezela” Isiltasun eta ikusezintasunaren atalean aipatu gisan, herriko LGTBI+ pertsonen herria atzean uzteak ere, pertenezia falta eta bakardade sentazioa areagotzen die geratzen direnei. Hortaz, haien beharrak eta desirak onartuta, lehen pausua, kanpoko komunitatea bilatzea izaten da, sarri ligatzeko bada ere.

“Nolakoa izan den nere bizipena herriarekin? Ba zero, ikuspegi lesbianatik edo bolleratik zero, ze etzegoen inungo erreferentzirik eta lortu nuen bakarra izan zen aldizkari horren bitartez eta Bizkaira eraman ninduen” N001

“Ni, ligatzerako ordun beti Azpitiatik kanpo izen naiz, ze nik momentu batien pentsatzen nun Azpeitiyen etzeola... osea hain da herri txikiye, emateula denok ezautze geala ta aldi berin eztakigu, ez gea elkar ezautzen, ta horreatik igual ez gea batu eta ez deu ekintza bateratuik in”. N006

Askok ordea, hain kontziente ez bada ere, ikasketak kanpoan egiteko momentu horrekin lotzen dute irekiera eta askatasun fase bat.

“Unibertsitatean kanpora joan nitzen, eta hemendik ateratzeak asko erraztu dit prozesu honetan” N013

“Ni 18 urtekin joan nitzen kanpora ikastera, ta ni oso kontziente izan gabe izan zan sexilioa, ze han jarraitzen det horregatik” N007

“Ni armairutik atea nintzen, o bueno, mutil batekin lehenengo kontaktua euki nun ba 19 urtekin. Hirira jun nitzen bizitzea eta [...] neretzat izan zan askatasuna”. N004

“Enitzen horreatik etorri [hirira] baino egiye da liberaziyo haundiye izentzala.” N016

“Ba ya behin kanpun zaudenin errezo da. Baina bai egiye da Azpeitiko infantzi horrekin e nola gera zazun barrun, hor segitzeu. Ezta iguela hiriyeen o Azpeitiyeen baino zuk dazkezun bildur minimo batzuk hor geratzeie nahiz da zuk ikusi hiriburutane pasatzeiela.” N019

“Hemendik kanpo jende asko ezautu nun... eta ikusi nun nere errealitatek beaien bizipenakin batitezula. Ta hola ezautu unitun nere errealitatek. Azpeitiyeen gauza konplikauena zana ezautzie zala iruitze zait, zure etiketak bilatzie eta etiketa hoiek ulertzie. Eta hortik atea nitzenin ta kanpoa jun nitzenien hor iriki zitzaiten pixket mundue, alde hortatiken.” N016

Askorentzat, bizitzera joan gabe ere, herritik kanpo ateratzeko aukera izatea bakarrik izan da irekiera bat bizitzeko bide eta behar bat.

“Neretzako kirola bai izan da bide bat, kanpoa ertetze giñenien ta ikusteko beste mundu bat, adibidez, neskak ile motzakin” N008

Kanpoan bizi direnek, argi dute, haien garapen pertsonal eta sozialean zerikusi handia izan duela horrek berak eta, jakitun dira kanpoan bizi behar izan dutela hori gerta dadin.

“Ni Azpeitiyeen biziko banintz, nere biziye oso oso direfentia izengo zan, hemen, lesbiana ta bisexual asko asko ezautzeitut, kirol munduen behintzet, eta bueno, lagun mordua dauzket ta hemengo biziye ez da hango iguala” N014

**“Jende asko hiriburuta jun da
eta gero itzuli da herrira diren
moduoak izaten”**

Batzuk ez dira inoiz itzultzen eta haien bizitzak beste leku batean garatzen dituzte. Errealitate horren kontzientzia badago elkarrizketatuen artean.

**“Nik uste jun dienak asko, gehienak han gerau
diela” N006**

“Sexilio handia egon da” N013

Beste batzuk ordea, momenturen batean itzuli dira, garaiak, adinak edo dena delakoa aldatu ostean.

**“Asko gaztetan Bartzelonara jun zian eta gero 50
urterekin etorri dira” N013**

Esan dugu ordea, sexilio batzuk mugatuak direla, edo tarte jakin bat irauten dutela (adibidez, ikasketa garaia) eta itzultzeko momentua ere heltzen da.

Kanpoko bizipen horiek gauza desberdinetarako balio izan dezakete, esaterako, armairutik ateratzeko indarrak batzeko, edo, itxuraz arrazoi ez hain pisuzkoa diruditenak, baina kasu batzuetan ezinbesteko izan direnak, adibidez, ilea moztu nahi izatea.

**“Kanpoan ikasi nuen eta bertatik itzultzean
atera nintzen armairutik, nahiko gogor eutsi
nizkion nik armairuko atei” N010**

Zeri
esker
bizir aun
dugu?!

*Erresistentzia eta babes sareak
eraikitzen*

Lehen zatian zehar ikusi dugu herriko LGBTBI+ pertsona eta komunitateak Azpeitiari buruz dituen usteak, baina batez ere bizipen eta irakurketak. Horietan, isiltasuna, bazterkeria eta indarkeria sarri azaldu diren kontzeptuak badira ere, haietariko askok herrian bizitzen jarraitzen dute edo Azpeitiarekin lotura emozional eta praktiko bat mantentzen jarraitu dute.

lkerketa honetan, aurrera begirako pausuak eman asmoz eta, biziraute horretan hori bera posible egin dute gakoak aztertu asmoz, irauteko eta izateko ezinbestekoak izan diren elementuak aztertu nahi izan ditugu.

Erresistentzia espazio, kide eta babesek osatutako sarea da, balioan jarri ez ezik, horietatik ikasi daitekeena azpimarratu asmoz.

NOR IZAN GAREN

“Ez zegoen erreferenteiken. Eredu faltie handia izan da”

Gehiengoaren parte ez den giza-kolektibo bateko kide izatea, sarri, bakardade sentazioan hazi eta hezte da. Oso ohikoa da LGBTBI+ pertsonak haiek bizi dutena haiei bakarrik gertatzen zaiela pentsatzea. Horregatik hitz egiten da hainbeste erreferenteez (eta haien faltaz), izan ere, LGBTBI+ pertsonak existitu ahal izateko, ezinbestekotzat dute heteroarautik at beste eredu batzuk izatea eta jarraitzea.

Hain zuzen, erreferente falta horrek, umezurtz uzten ditu asko, eta Azpeitian ere izan da askoren kasua.

“Nik 15-16 urtekin uste nun bakarra nintzala herriyan mutilak gustatze zaizkiena, osea, etzeola beste inor nere adinen, baino ezta ere enekan erreferentzirik, ta nik uste hori dala bai nei ta bai nere inguruko askoi pasazaiguna ba erreferenteik ez eukitzia, ez eukitzia elkarrizketaik honen inguruan inorrek ta sentitzia zeoze gaizki ai zeala iten”. N004

“Neretzat oso garrantzitsua izango zan bisibilidadia ematea eta erreferentek eukitzea, nik uste 16 urteko nik eskertuko lukela ikustia ez dala bitxo raro bakarra ta jende gehio dagola bea bezela pentsatzeuna o ez dala bakarra” N004

“Eske gertatze zitzaiten 18-19 urte neuzkenien enakela ez lagun gayrik ez... oso bakarrik neuela. Aurrekun justu leitze nion Rodrigo Cuevas abeslariai esatezula beak uste zula 18-19 urtekin oaindik etziela iritsi marikoyek Asturiesea ba nik ere pixket sentsazio hori euki nun, eztauket inongo referentzik”. N006

“Ba Azpeitiyen oindala urte dezente etzan lan errexa, etxin 23-24 urtekin erten nun armaiotik ta gauze bat eztana dauden referente

4-5 ezautzeitutena gure edadekuk gazte jendie ta beste danak geunden isilik, etzan bate erreza.” N019

Izan ere, LGTBI+ kolektiboko kideek, hain zuzen, erreferente falta horrengatik, begirada fintzen eta identifikazioak bilatzen adituak egin izan dira, nolabait, aipatu dugun inguru heteroarautuan arrakalak aurkitu nahian.

“Ez dakit erreferenteik, baino nei beti atentziyue deitzen diate normatik ertetzen dien emakumeen figura hoiek edo hola” N008

Askotan, hala ere, figura horiek aurre egin beharreko errealitatea ere erakusten dute. Eta aurre egin beharreko hori gogorra izaki, nolakotasun konkretu batzuk ere izan dituzte erreferenteek, eta hor, badago haiekiko errekonozimendu bat ere.

“Nik ikusteitut perfil gogor bezela, Azpeitiko herriyei aurre in behar izan diotenak, pertsonalidade fuertiakin” E002

“Jartzen naiz pentsatzen, gure garaian zer zen lesbiana izetia, bueno, hauek ere badia, baina 16 urte gazkegenula zer zan lesbiana izetia eta etzan bate errexa momentu hoietan hola agertzea herrien, edo festetan egotea neska batei muxuka [...] eta garai hartan oso transgresorie zala.” N005

Askorentzat erreferenterik izan gabe, haiek erreferente izan behar izateko pausua ematea ere tokatu izan zaie, eta ez da kasualitatea aspektu horretan ere, beldur edo erreparoz jokatu izana. Esan honek argi uzten du publikotasun horretara salto egiteko bizitako zailtasunak.

“Uztarria, herriko aldizkariak, duela urte asko, igual 20 edo gehiago, elkarte bat sortu genun, Urolako Gay eta Lesbianen elkarte, eta portada bat zegoen eta barruan, ni eta herriko beste mutil bat, gay zana atera ginen ta nik eskatu nuen nere burua ez ikusteko. [...] Ta nik neukan buruan pixelatuta zegoela nire burua eta ez, pixelatuta ez dago, dago itzal erraldoi bat. Orain pentsatzen jartzen naiz eta gaur egun hori egingo nuke? Seguruenik ez, baina orduan neukan 2-3 urteko alabatxo bat ta nik hori babestu in behar nun, eztakit nola esan, gero zer, kalean ‘zure ama eztakit zer’? Krudeltasun hortatik, ordun momentu horretan eskatu nun, nahiz eta mundu guztiak edo nere ingurukoek jakin ba lesbiana nintzela, publikoki ez nuen aurpegia eman”. N001

Baina ikusten ikasi ere egiten da, eta hasieran, baztertuak diren horiekin ez identifikatu nahia ere badago, hori bera ona ez denaren asimilazio bat dagoelako. Baina behin norbere identitatea garatu ahala, berrikusten ere ikasten dela erakutsi dute hainbatek.

“Nikasimilauarteeztetinoeukireferentebezela. Ze etzan antzeko ezerre nik nahi nunik. Behin etxin esate zunin ta familikuk ta enteratzeizenin ya esatezu egiye da hauek euki debela beiaien puntue gazte-gaztetatik nola relazona dien eta ta inbiri puntue, baino referente bezela eztet iño konsiderau.” N019

Erreferenteak, alegia, gure prozesuaren parte ere izan daitezke, berdinen arteko elkar-ezagutza eta errekonozimendua dakartenak.

“Nik ez det antzematen zerbait sakona, baino igual nere irudipena da, bai dakatela irudipena, nolabait gaur egun, hasteko, nik esan nunien mutila nintzela, enun inor ezagutzen nere egoeran Azpeitiyen, gero enteratu nintzen bazauela beste mutil bat baino ez zan Azpeitiyen bertan bizi, ta geroa bai ezautu ditut beste bi mutil Azpeitiyen bizi dienak, beste emakume transexual bat Azpeitiyen bizi dana”. N009

Hala, badira egun ikerketan parte hartu duten pertsonentzat garrantzitsuak edo gogoan dituzten norbanakoak, eta, elkarrizketatuek argi dute, funtzio bat bete izan dutela, haiengandik ikasi dutela, edo haien bizitzak posible zirela ikusi zutela.

“Herrian bazegon pertsona bat gay zana eta herrian nahiko onartu zan, “Gure” gay-a zan. Gero jakin beherko da ze esaten dan soziedadetan, baina nahiko onartua zegon” N005

Eta erreferenteekin gertatzen dena izan ohi da, espazioa konpartitzean transmisio bat ere ematen dela, berdinen arteko ulerkera bat eta elkar elikatze bat ere.

“Batzuk bazeuden, ta zeuden oso oso identifikatuta, bakanak zien baitare. Askotan pasatzea hain gutxi gea, ba zeanien asko zeatze zaituela, oso seinalauta sentitze zea bai, oso oso seinalauta”. N004

Gainera, badira LGBTBI+ kolektibokoak ez diren erreferenteak ere, ateak, bideak eta jokabideak irekitzen laguntzen digutenak, edota gure pentsakera aldatzen. Pertsona hauengan inpaktu berezia izatera iritsi daitezke.

“Txikatako lehen rekurdoa jakin nula lesbiana zertzen zan pintada bat ikusi nulako Azpeitiyen “Lesbianismoa eta zer?” Nik eukiko nitun 9-10 urte. Nire ahizpa zaharragoai galdetu nion ea zer zan eta ahizpek esantzin zala neska bat beste batekin ibiltzen zinin eta nik aurpegi txarra jarri nion eta orduan bronka bota zian”. N005

Pertsona konkretuez gain, garrantzitsuak dira gertakariak, erreferente kulturalak, sare sozialak edota ekimen konketuak.

“Gertakizunak, Azkoitiyen eraso homofobo bat egon zanin eta baita mutil trans baten trantsizioa.” N005

“Mediante Tik Tok hubo un video que me ayudó a saber lo que me estaba pasando” N011

“Bai, adibidez Queenen pelikuliek. Euskerazko kantu batzuk ere bai.” N018

“Gazteak giñanin, Sexo seguro para mujeres tailer bat antolatu zuten” N005

Josune [izen asmatua]

Ikerketa honetan zehar, ordea, bada pertsona bat, ia elkarrizketa guztietan azaldu dena, elkarrizketatua adin, genero edo sexu aukera dena delakoa izanda ere. Pertsona honek herriko erreferentearen papera betetzeaz gain, parte-hartzaileen partetik errekonozimendu eta eskertza ere jaso du.

“Bueno badao bat, Josune bada erreferente haundi bat. Bisibilidadie eman dio herriyen. Bere biziye holaxe in du”. N015

Bere bizitza publiko egin izanak, herrikide batzuegan zuzeneko eragina izan du, nahiz eta jakin burla, bere izenaren maskulinizazioa edo bazterkeria jaso izan duela, berak gauzak publikoki esan izanak, beste batzuei aukerak ireki izan dizkie.

“Eta gero hau, nola da Josune? Erreferente ez nuke esango.. bueno baino egiye da Uztarrian liburuxka batzuk itezituztela biografiezberdinek ite zitun... Eta hor Josunei intzioben bat, ta hor akordatze naiz atal bat zeola Josunek nola ezautu zun bere parejie kontatze zuna, zala neska bat... Ta akordatze naiz nola ibili nitzen horren bile, nola topa zun bere parejie irakurtzen ta...” N003

Argi dute ez duela bide erraza izan, gainera, hurrengoentzako ere, zeure bizitza publiko bizituz ezkerio jaso dezakezunaren sinbolo ere bilakatu izan da, baina argi dute hurrengoentzako bide bat ireki duela.

“Josune, beti azaldu izan da lesbiana bezela, desde los años katapun, eta insultoak jasan izan ditu. Bera izan da herrian ezagutu dudan aurreneko lesbiana eta nik uste det zailtasun pilo batekin libre maitatzeko aukeraketa hori egin zulako”. N001

“Askotan Josune isla izan da de ‘herrian lesbiana bazara, vaya hostias que te dan’, batez ere, gaztetxoa nintzanean, 14-15 urte nituenean.

Gerora, harreman izan dugu eta ni neu ere... baina Josuneren presentzia oso inportantea izan da lesbianeiei dagokionez. Eta insultatzen zuten e?”.
N001

Genealogia

Genealogiak dira LGTBI+ komunitatearen beste hutsune handi bat. Izan ere, isiltasunean eta espazio pribatuan mantendu behar izanak, badu halako sentazio bat beti zerotik hastearena.

Horregatik, garrantzia berezia du jada pasatakoa jaso eta ondorengoei transmititzeak. Bakardade eta bide irekitzaile sentazioak jaisteko. Memoria kolektiboaren eraikuntza bat, azken finean.

“Nik uste erreferente falta nabarmen bat daola, memoriye eztala in eta bueno ikasgai pendiente bat badala Azpeitiyentzat”. N006

“Referentzi hoiek identifikatziena, badakit Hernanin in debela halako 50 urteko historiye jaso... holako zerbait itia ondo eongo zala, jakiteko benetan nondik gatozen, herri hontan ze gertau dan eta herri honen parte diela” N006

Militantzia eta aktibismoa

Hainbatetan aipatu da, mugimendu sozialek edo espazio politizatuenak historikoki ez direla izan LGTBI+ aldarriak garatzeko esparruak, ezta ere, pertsonalki garatu ahal izateko espazio seguruak ere.

Baina, lesbianen kasuan, garrantzia berezia izan du esparru politiko jakin batek. Izan ere, erreferenteez gain, askok aipatzen dute mugimendu feminista izan dela etxe edo babesgune, baita, haien desira eta identitateak garatu ahal izateko esparru bat ere.

Batzuek armairutik atera ostean topatu dute bertan komunitate edo taldea, beste batzuek, mugimendu feministaren parte izateagatik deskubritu edo azaleratu ahal izan dute haien lehentasun sexuala.

“Neskakin ibiltzen hasi nintzanin mugimendu feministan nebilen, bilgune feministan. Horrek kriston haizie eta arnasa emantziten” N005

“Mugimendu feministatik eta harreman zehatz batzutatik” N010

“Bai, feminismotik badao komunidadetxo bat, jende suelto bat ezautzezu...” N003

Eta, sarri, hutsune bezala soilik agertu bada ere, balioan jarri nahi izan dute, existitu izan diren LGTBI+ mugimendu antolatuak sortzeko saiakerak eta pausuak ere. Izan ere, hauek ere talde feministak edo emakume taldeen laguntzaz edo bueltan izan dira, eta, askotan mugimendu feminista izan bada ere LGTBI+ aldarrien kargu egin dena, ezin da ahaztu pertsona batzuek pausua eman zutela, saiatu zirela jendea biltzen eta, LGTBI+ mugimendu propioa sortzen.

“Lagunak egiten gara X eta biok, Azpeitikoa, beti gay deklaratu, ezkontza bere senarrarekin, bueno, EHGA Men urte asko militatu izan du eta ezagutu ginen Bilboko baten bitartez ta amistade haundia egin genun. Ta enago oso seguru jaiotzen dan historia garaiko emakume taldeetatik (ez dakit sorginak ziren edo Bilgune feminista) edo Y ta biok hasten garen muturra berotzen ta joaten gara emakumeengana. Enago seguru. Ta haien laguntzaz, ba, montatu genun hemengo ekainak 28 hori, pixkat kartela egitea lortu genun, manifestua... ta behar genun, ze bi lagun ginen, lesbiana bat eta gay bat, ta behar genun zeoze, nahi genun... ta gure asmoa zen gure moduko jendea elkarrekin... elkartzea, ezautzea... ze nere esperientzia Bizkaira, kanpora beti.” N001

“Gutxi iraun genuen, ez dakit bakarren batek idatzi zuen, baina inor ez zen ausartu inguratzer. Ta hori da mundu guztiak barruan edo isilik bizi

zuelako. Baina bueno, intento bat izan zen, ezer etzegoen garaian, zerbait behintzat”. N001

BABESA, EZINBESTEKOA

Bazterkeria, indarkeria, ez-leku sentimenduak gailentzen diren herri testuinguru batean baina, badira aurrera egiten lagundu duten pertsonak, edo espazio seguru bilakatzen diren lekuak ere. Azpeitian izan dira LGTBI+ pertsonen bidelagunak izan direnak, sarri, haiek jakin gabe ere, keinu, babes, esaldi batek, alboan duten pertsonaren ongizatea ere bermatu duena.

LGTBI+ komunitateari laguntzen dieten horiek, kontzienteki egin dezaketen ekimen bat izan daiteke, edota, haien uste, oinarri eta intuizioz egiten dutena. Edonola, LGTBI+ aliatu gisa izendatu izan dira, eta herri komunitate bat eraikitzerako orduan, ezinbesteko papera jokatu ohi izan dute, LGTBI+ eskubide edo pertsonen alde, edota jazarpenaren kontra pausu bat aurrera emanez.

Etxea

Batzuentzat etxea eta familia espazio segurua ez dela izan aipatu dugun arren, badira etxean babesa topatu dutenak eta babes hori aurrera egiteko ezinbestekoa izan zaiena. Familiak edota familiako kide batzuk izan ohi dira LGTBI+ komunitate

edo pertsonen aliatu zuzenekoak sarri, haiek ere, bazterkeria eratorria jasaten baitute.

“Etxien problemaikpe, sekule eztet problemaik euki.” N015

“Esan nunin kuadrillakukin ta oso ondo ta familikukine bai.” N018

Hala ere, oraindik “sufrimenduaren” kontzeptua bizirik dago eta, elkarriketatu honek oso ondo kontatzen du amari nola azaltzen dion indarkeriaren jatorria soziala dela eta etxekoen babesa izanda, kanpo indarkeria horri hobeto aurre egin ahal izango diola.

“Nere gurasoek momentu batin, amak esan ziten, nei berdin dit, zuk nahi dezuna in, baina nei beldurra emateitena da gaizki pasako dezula horrekin, gizartik min emagoizula. Nik aldi berin esaten niyon, nei gizartetik gehien babesten nautena zuek zeate, zuek hauspotzen badezue nire gogo eta desira hori, nei gizartik esango duna ez dit horrenbeste min ingo, etxien babesa sentitzen baldinbazu” N005

Hala, denborak aurrera egin ahala, nabari da gurasoen partetik ere, belaunaldi aldaketa bat dagoela, eta eskola testuinguruan eta abar, gurasoen jarrerak irekitzen doazela ere.

“Guraso batzuen aldetik badago bestelako heziketa batetiko predisposizioa.” E003

Feministak eta LGTBI+ kideak

Aurrez aipatu izan dugu, mugimendu feminista eta LGTBI+ mugimenduak erreferente bezala izandako garrantzia, baina erreferenteez gain, norbanako feminista eta LGTBI+ aktibisten babes zuzena eta baliabideak eskaini izan dizkie beste kide batzuei.

Esaterako, mutil gay baten kasuan, kide feministen presentzia eta inguruak sortutako laguntza ezinbestekoa izan zela aipatzen du, baita bere identitate edo lehentasun sexualak politizatzekeo garaian ere.

“Bai esango nuke, batez ere euki dituten kide feministei esker, ni asko enpoderatu naizela zentzu hortan eta baita nire identitate ere, nolabait politizatu in detela, ta horrek eman ditela gaur naizena”. N006

“Ta era berien ba mugimendu feministan ta aritzen ziren lagunak eta in nitun ta hori bai izen zala neretzako ba, ni ezautzeko espazio bat, jendiek ulertze zuten ze ai nitzen pasatzen eta zentzu hortan nire armairugabetze hori nahiko goxue eta zea izan zan, esango nuke nahiko akanpauaue”. N006

Funtzio antzeko bat bete izan dute, kasu honetan, EHGA Meko Mikel Martinek gorpuzten duen figurak, bakardade sentazio horri aurre egiten laguntzen dutenak.

“Guretzako EHGA Meko jendeekin, Mikelekin eta harremana izatea, ez dakit eraginik eduki duen Azpeitiyen zuzenean, baino nigan bai, esaten dezu, ez dakit ‘ez gaude bakarrik’”. N001

Eta lesbianen kasuan, esaterako, aurrekoek egindako lana medio, sentitzen dute haien arteko babes sare baten existentzia eta elkar ulertu eta topatzeko leku bat existitzen dela.

“Gaur egun herriyen bazterkeria jaso daiteke baina badago ere babes bat eta sare bat horri eusten diona. Garai bateko lesbiania danai eskerrak gaur egun gaude gauden tokiyen eta bollera bezela atea gaitezke, zailtasunak zailtasun, kontuen izenda eskuin muturran diskurtsue nola dabillen.” N005

“Komunitate bea, ezautzie jendie zure bizipenak bizi izan dituna eta errealtate ezautzeuna eta, azkenien elkar zaintzie da ez? Azkenien hori da gehien lagundu ditena, ingurun euki deten jendie ta beaieatik ikixi detena ta... erakutsi diban dana ta zaindu naben guztiye.” N016

Neska kuadrilla

Kuadrillaren kontzeptua eta praktika soziala, askotan espazio zurrun edo indarkeriazkotzat bizi izan dute askok. Baina, kuadrilla bera zein generoko kideek osatzen duten alderatuta, gauza argigarri bat topatu ahal izan dugu ikerketa honetan. Alegia, ia beti, indarkeria edo bazterkeria jaso izan duten kuadrillak mutilenak direla eta aldiz, nesken kuadrillak ez direla soilik izan indarkeriarik gabeko espazioak baizik eta ezinbesteko babes espazioak.

Hala ere, interesgarria da ikustea, kuadrilla dela lehen sozializazio esparrua, eta, nola oraindik garrantzitsua den lehen esparru horren onarpena. Hala, onarpen horrek, aurrera egiteko baldintzak ere sortzen ditu.

“Lehenengo lagunei esan nionin esantziten beak pentsatzezula ta azeptatze zila. Ta hortiken sare bat bezela in nun eta ber izan nun kuadrilako danakin, 31 gea... banan-banan beher izen nun beaien azeptazio hori. Momentu hortan azeptazio esternue beher izen nun.”

Babes espazio hau, neska lesbianentzat izan den arren, paper berezia jokatu izan du mutil gayen kasuan, nolabait harrera espazio ere izan direlako.

“Ikusten dana da neska kuadrillie eta mutil bat, homosexuala dana, espazio segurua hor bilatzebe”
E002

“Nesken aldetik zentzu hortan euki dot babesa beti, eneban sentitzen mutilek gustatziarren bazterketarik, beti izan da gizonengandik argi ta garbi ta hori aldatu bihar da”. N007

“Gero denboriekin gure kuadrille ta nesken kuadrille bat in zan, eta hori netzako kriston salbaziue izan zan ze ya banauken ba espazio bat, ba, lasai eoteko, nere gauzak konpartitzeko...”
N006

“Suertie euki det nere kuadrillakuk badiela oso buru irekiyek, danak neskak die, ordun, horrek asko errezteu bidia, así tal cual”. N004

Aisia

Aisia eta espazio publikoak aztertu ditugunean, ikusi dugu askorentzat bazterkeria edota indarkeria espazio izan direla askotan. Baina badira batzuentzat berebiziko garrantzia izan duten aisia eta festa espazioak ere.

Esaterako, mutil gay askorentzat heteroarau eta maskulinitatearen eraikuntzan espazio arrotz eta baztertzaila

izan den bezala, lesbiana askorentzat, futbolar paper garrantzitsua izan du haien identitatearen garapenean eta komunitatearen eraikuntzan.

“Neskan futbol mailan Azpeitiyen esango nuke badaola komunidadetxo bat edo zerbait.” N003.

“Futbola izan da nere bollera identitatea garatzeko espazio bat, ondorenera konturatu ginen asko lesbiana ginela, baina garaian ez genuen esaten” N010

Azken batean, herri izaera eta idiosinkrasiaren barruan, beste talde izaera batzuk garatzeko bideak eta lekuak existitu izan dira, irla batzuk, non posibilitate eta normaltasun batzuk bizi ahal izan diren; esaterako, antzerki taldean.

“Inportantea da nere bollera esperientzia horretan taldea, antzerkiaren bueltako taldea, han ere ez zen hain nabarmena baina hazi gara entzuten mutil honek mutila dauka, nik beti esan izan dut neska laguna daukadala. Inportantea da, esan nahi det, urtero-urtero nagolako beraiekin eta nere berri badute eta nik ere badet beraien berri eta askatasun osoz hitz egiten dute honi buruz eta beraiek ezagutzen dute nire bikotea eta nik haienak dituztenean”. N001

Gainera, aisiari lotuta, tabernek duten garrantzia ukatu ezina da eta, lehenago aipatu gisan, aliatu eta babesa sentitzea ezinbestekoa izan da, baita lan arloan ere. Halako keinuek, LGTBI+ pertsonen sozializazioan paper garrantzitsua jokatu izan du.

“Nik Azpeitiyen bertan in izan det lana X tabernan, eta bertan bazekiben mutil transexual bat nintzela, ta lenengo egunien lanea sartu aurretiken nagusiyak esan ziten bazekiyela nere egoera eta norbaitek edozer gauza esan ezkeo guztiz aske erantzuteko, eta gainera, kontatzeko eta beaiek neurriak hartu behar bazien hartuko zituela” N009

Azkenik, jai eta festa erduei dagokionez, lehen atalean aipatzen den isolamendua haustea ere, kanpora joan gabe, gakoa izan da, aisia eta jai-giroaz gozatu ahal izaterako orduan.

“Espazio seguruna okurritzen zat San Inaziotan 30en txosnagunien, erdia kanpoko jendia dalako. Arnasgunie da kanpotik etortze zaigun jendie, horrek lasaitzen du herri hontako klasifikazio extremo hori” E002

DENA ALDATZEN DA

Ikerketa honetan, atzera begirako ariketa kolektiboa nagusitu da. Hau bera, askotan, norberak bere esperientzien berrirakurketa bat egiteko beharrak bultzatuta jaio da, baina baita herriaren argazkiari distantziaren begiradatik ekiteko asmoz ere.

Sarri, irakurketa eta bizipen gogorrek gailendu badira ere, nabari da badagoela egoeraren aldaketaren gaineko kontzientzia bat ere, badagoela aurrerapausoen kontzientzia eta bizipen bat, eta diagnostiko honen zati eraikitzailean sartu aurretik lehen/ orain kontrastea egiten duen irakurketan sartuko gara. Izan ere, aldaketa horiek gakoak eman ahal dizkigutelako LGBTI+ ikuspegitik bizi nahi dugun Azpeitia eraikitzerako orduan.

Beraz, bai, badago gauzak aldatu diren sentrazio bat, “aurrera” egin izanaren uste bat, batez ere, aurrez bizitakoak kontuan izanda egindako irakurketa batetik.

“Gaur egunien ya normalo ikustea ta eskerrak gañea, aurrea jun behar deu, ez? ez atzeaka. Ordun beste egoera bat da ta, gaur egunien normal kakotx artien esango genuke. Gaur egun hobetotxo baino geure gorabeherak pasata geure garaiyen, urte asko die”. N002

“Orain normalizatuago dago, kalean behintzat”

Espazio publikoa isiltasun eta ikusezintasun espazio izatetik, borrokatu beharreko espazio bezala ikustera pasa da askorentzat, eta marko horretan, garaipen batzuk lortu izanaren sentrazio bat ere nabaria da, baita aisia edo kirolean ere.

“Gauzak aldatu dira, bai aldatu dira. Ikusten ditut bi aita umeren batekin kalean [...] edo bi ama 2 edo 3 umerekin. Hori beste garai baten, imposible. Edo eztaikit nor eta eztaikit nor bere neskalagunarekin. Baino nik ikusten det beste modu batera ikusten dela eta lesbiana zarela esatea errazagoa dela, lehen baino. Gaur egun egongo da esaten ez duenik, baina garai batetik hona, begirada lehen morbosogoa zen, orain...”. N001

“Azkeneko lau urtetako ikuspegia zein den eztaikit. Futbol ekipo baten jokatzen nun lehen, oain asko lesbiana dira eta ama dira, baina duela 30 urte jolasten genunean ez zen hain publikue”. N005

Ikusgar ritasuna

Arlo honetan ere, aldaketak sumatzen dituzte elkarriketatuek. Kasu honetan, Azpeitiarekin bere horretan baino, oro har gizarte eraldaketarekin, sare sozialean, kultur adierazpenekin ere lotzen dute. Baina argi dute, bide horretan ezagutza eta onarpen handiagoa nabari dela.

“Asko aldau da bisibilidadie bereziki. Oin identifikatzezu jentie, ta sare sozialak hor alde haundiye in debe baitare, eta nik ikustet gaztetxon artien baitare badaola joera bat taldetxo bat iteko edo behintzet beaien artien harremana dakela ta hoi iruitzen zait oso-oso inportantie”. N004

“Bai dakat irudipena, gaur egun gehio hitzeiteala, presentzi gehio dakala komunikabidetan, telesailetan... gaur egun arruntagua dala LGTB komunitatekua izatia” N009

“Gaur egun gehio dakizu ‘hau gaye da, hau lesbianie da...’ nere garaian, ba etzauen, ez zan ikusten behintzet” N009

“Esango nuke batetik bisibilidade gehio daola, tolerantzi gehio daola, ta baitare ta oin arte guretzat hiper ezezagunak zien kontzeptu batzuk,

ba, adibidez ‘ez bitarra’ edo transexualidadia ere askoz onartuago daola” N004

Gazteak, aldaketarako gako

Azpimarratzekoa da ikusgarritasun eta erreferentzialtasun horretan, haustura gazteen eskutik ere badatorrela. Nabaria da belaunaldi berriek duten jarrera eta bizipena aldatu egin dela, eta haiengandik ere asko jasotzen ari direla.

“Gero espresioa, eskutik joan, muxu eman... gaztetxoagoak agian bai, edo gauean, bueno ni gauean ez naiz ibiltzen...” N001

“Ordun, gaur egunien iruitzen zait zenbait gazte ba adierazpen hortan, eztakit, identidade gehiokin ateatzeiela, askio bezela, baino zenbat eongoan ixkutun ebai”. N008

“Ezautzen ditut oin marikita batzuk askoz be irekixago, normalago bizi dabenak eta, tipo bat 16 urte euzkana azkazalak pintauta ta hola, ta nik esate neban aber hori nire garaixen eske inpensable, eske jentia gainera etorriko jatzun”. N007

Faktoreak

Beste faktore batzuk ere lagundu dute bidea egiten. Azpimarragarriak dira bai politika publikoak zein mugimendu feministak egindako lana. Baita ere, eskoletan egiten den lana azpimarratu nahi izan da.

“Aipau nahiko nuke azken urtietan perspektiba hori zabaldu dala, nik uste martxan jarri dien politika publikuei esker ta herri mugimenduei esker bueno ba Azpeitiyen nik uste pixkat irikiyouek bageala eta herri bizigarriyo baten bidien behintzet aurrea pausu batzuk in diela”. N006

“Nik uste egoera hobetzi faktoriek izan daitezke mugimendu feminista eta eskolan ere in dien tratu honen ikastaruek eta bueno, nik uste oro har gizartiek pauso batzuk in ditula aurrea berdintasunen bidien” N006

Nolako
herrian
Bizi Nahi
dugun?

Identifikatutako behar, indargune eta erronkak

“Batzuk uste dute gai hau bakarrik LGTBI+ pertsonena dela, ez herri guztiana”

Ikerketaren amaieran, elkarriketatuekin jasotako beharrak, erronkak eta ametsak jaso ditugu, izan ere, pertsona hauek guztiek bizipen horiek guztiekin, azpeitiar bat gehiago ere badira eta, hortaz, bizi nahi duten eta ingurukoek bizitzea nahi duten herria eraikitzen ezinbestekoak dira.

Azken atal hau izango da, ondoren neurrien diseinurako ataria. Hemen ez dira neurri zehatzak jasoko, baizik eta, aurrera begira desio duten herri baten koadrorako lehen kolore gamak.

Garrantzitsua izan da, bide hau egin ostean, aurrera begirako ilusio eta nahiak batzea ere.

TALDE ANTOLAKUNTZA

Azpeitiko errealitate sozial eta politikoari begira, argi geratu da, saiakeraren bat egin bada ere, ez dela sekula LGTBI+ borroka ardatz duen talderik izan. Elkarriketatuek hutsune handi gisa bizi dute hau bera. Izan ere, azken urteetako aldaketa positiboek ba lortu dute elkar identifikatu ahal izatea, gehiago direla jakitea, baina hortik antolatzerako pausua ez da eman.

**“Ez gea biltzen, nahiz bai juntatze gean batzutan,
bai sentitzezulako afinidade bat, parrandan**

edo. Baino hola, leku formalak, esango nuke, o mugimendu o burruka aldetik o hola, herri mailan eztaola". N008

Lesbianen kasuan oso garbi identifikatuta dute desberdintasuna hau, alegia, elkar-ezagutza bat badagoen arren, ez da antolakuntzarako pausurik eman.

"Azpeitiyen bikote lesbiana asko daude, ama dianak, baina gero mugimendu bolleruak ez det oso bizirik sumatzen, ez dago kritita bollerorik" N005

"Lagun batek esateit, Azpeitiye dala metro karratuko lesbiana gehien daon tokiye, baino antolatuta nik jakin jakin eztakit badaon" N014

"Bollera batzuk bagaude, saretu eta antolatu gabe, baina marikarik oso gutxi, eta transik ere ez" N010

"Nik Azpeitiko mugimendu feministan militatu izan det, oso indartsu egon da hemen urte batzutan, baina LGTBI+ ikuspegitik konplizek bota ditut faltan". N005

Haien desira eta beharren inguruan galdetuta ordea, talde eta kolektiboaren beharra ezinbestekotzat hartzen dute.

Izan ere, askok oraindik ez dakite zein den Azpeitiko LGTBI+ errealitatea, ez dira inoiz ofizialki elkar batu eta askok ez dute elkar ezagutzen.

"Gure artien saretzie, igual garrantzitsuo dala ta hola benetan ikusiko genun zenbat jende daon atzien, ze nik eztakit benetan zenbat jende ai dan parte hartzen diagnostikuen, zeinek hitzein dun o zenek ez,... igual gure artien ezautuko bagine, kalien ikusi ta igual enpoderamendu gehio edo elkar ikustie ta... igual barruko gauzak in beharko liezke gehio, elkarri bizipenak kontau. Zeoze gehio baino barrura beire." N003

"Beharrik haundiyena kolektibizaziyun ikustet, elkar juntatzie ta ikustie ze behar dauzken, ez indibidual bezela, kolektibuen juntatzie ta ikustie ze behar dauzkeun. Zaintza sariek sortzie elkarren artien ta hortik abiatzie politikak sortzen." N016

Izan ere, garaiak aldatu badira ere, sexilioaren ostean herrira buelta egindako horiek ere hutsune hori identifikatzen dute, askatasun espazio izan daitekeen hori.

"Benetan ulertze zaitun jendie hori da, benetan hitzein dezakezuna libre, eztakit. Ta hemen banaka-banaka ezautzet jendie baino taldeik eztao ta nik hoi botatzet faltan, kolektiboko taldetxo

bat, gauzak konpartitzeko, ze neretzat gogorra izan zan herrire bueltau ta ez ezer aurkitzie, adibidez ligatzeko beste formula batzuk aurkitu ber nitun” N004

Hala ere, batzuek argi dute, elkar babestu, ezagutu eta espazioak partekatzeaz gain, izaera politikodun esparruak botatzen dituztela faltan, alegia, ekintza politiko eta militantea oinarrian izango dutenak.

“Ustet militantzi politiko asko falta dala komunitatien zentrauta eztao asoziaziyoik, ezteu manifestaziyoik iten nik dakitenez. Eta alde hortatiken pixket tristie iruitze zait.” N016

“Ze bai politika beti interesau zaitela asko baino inoiz ez det topau nere lekue militantziyen, ta bai uste det dala ba nere, bueno ez detelako borroka hori topau, ta aukerak eztielako igualak herri baten o hiri baten” N004

GIZARTE ETA FAMILIA ANTOLAKUNTZA

Oraindik antolatu ez badira ere, badaude haiengan indibidualki galdetuta kolektiboki errepikatzen diren hainbat ideia ere.

Esaterako, familia eraikuntzen bueltan, antolakuntzaren bueltan...

Bada hala ere kezka zein aldarri bat, batik bat adinean nagusiagoak direnak adierazten dutena, hain zuzen LGTBI+ kolektiboaren zahartzaroaz, adin horretako ikusgarritasunaz eta zaintza sistemez arduraz hitz egiten duena.

“Gauza asko aldau die baina agian gure adineko jendientzat, lesbiana helduak inbisibilizatuta daude. Helduagotan zailago da gu bezelako jendie ezagutzie” N005

“Mugimendua oso bideratuta ikusten dut gazteengana eta uste dut arazoa dela nola heldu adin gehiago dutenengana.” N012

“Nik nahiko nuke helduak egiten garenean, zergatik ez, auzo bat, non bizi gaitezken bi emakume, zortzi, hamar... lasai, halako auzo bat...” N001

Beste batzuen kezka ere ohiko familiarik at bizitzeko aukera eta ereduaren artean dabil, kolektiboan ez bada ere, bakarrik bizitzeari lotuta, baina baita aisia eta bizi ereduari lotuta ere.

“Etxebizitzak daude bideraute familita, ezin dezu bakarrik bizi” E002

“Familiarik ez badaukazu planik gabe geratuko zera, ez dago hortik kanpo aisialdirik” E002

EUSKARA ETA EUSKAL KOMUNITATEA

Argi dagoena da, Azpeitiko indargune eta harrotasun elementuetako bat, herria euskararen arnagune izatearena dela. Ikerketa honetan arlo honi bereziki erreparatu nahi izan diogu, izan ere, aurrera begira eraiki nahi dugu herria pentsatzerakoan hainbat gako aurkitu ditzakegu herrian hain identitarioa den euskararen erabileran zein euskalduntasun identitatean.

Haienezako euskara zer den galdetzetik hasi ginen.

“Azpeitiarra izenda ezteu pentsatzen beste hizkuntza batien, euskerie da dana.” N003

“Euskerie beti eon da militau izen detenien. Ezta borroka bat bezela ikusi, ezta zalantzan jarri inoiz.” N003

Euskalduntasun izaera horrek garrantzia handia du elkarriketatuengan, baina LGTBI+ kolektiboko kide bezala identifikatzearekin alderatuta, zer gurutzaketa ematen dira?

“Pertsona bakoitzek identitate interseksionala dauke, gu geanak iten gaituztenak eta nahiz ta egiye izan euskeraz eztetela euki edukaziyo parte hau edo militantzi parte hau euskaldune izetie ta euskerie nere ama hizkuntza izetie nere identitatie oso parte inportantie da.” N016

“Nere euskaldun identitatie ta nere LGTBI+ militantziye ikutzeie, nere identitatie parte inportantiek die biyek.” N016

Hortaz, euskaldun izatea norberaren identitatearen parte garrantzitsu bat da, eta baita LGTBI+ kolektiboko norbait izatea ere, baina elkartzen diren momentuan, posible al da? Batera funtzionatzen al dute?

“Jendeak euskalduntasuna eta LGTBI+ borroka modu paraleloan, neutralen baina apartekoan ikusten du” N017

“Azpeitiyen dana euskeraz, lagunekin euskeraz, familiyakin euskeraz, baino ez det kolektibuakin lotzen euskerie” N014

“Hizkuntzak eta [LGTBI+] komunitateak eztauke zerikusik, biak die nere parte bañe eztitut korrelazionatzen. Eztitut lotzen.” N015

Hau bera, hainbat faktorerengatik izan da, besteak beste, jasotako LGTBI+ ezagutzak kanpo hizkuntzen bidez jasoak izan direlako kasu askotan.

“Lesbianismoa gazteleratik jaso nun hasieran, Granadako topaketengatik eta Medeak-ek Donostiko Emakumeen Etxean antolatzen zituzten tailerengatik. Guri kastellanua asko kostatzen zitzaigun hitzeiten eta ez genun apenas parte-hartzen, askotan ixildu izan naiz gaztelera ez hitzeitetiken” N005

“Nahiko nuke ez pasau izan bihera erderatik, ze nik horrekin asko sufridu dot, ze ni oso euskaltzalia naiz eta gainera erdera ez dakit ondo, eta lehenengo euki nebanian gure kolektibuakin harreman zuzena, dana zan erderaz, dana zan oso pijua... ta ni han nengoen oso arrotz. Gero deskubridu nuna mundu ezkertiarra, ba Basati Queer-en, ta oso ondo baina dana erderaz”. N007

“LGTBI+ kontuetan euskeriek uste det ez dula gehiegi topau” N005

Baina ematen dira hizkuntza beste korrelazio batzuk ere, alegia, euskara LGTBI+ gaiei buruz hitz egiteko hizkuntza itxiegia eta gaitasunik gabea dela hautematearena.

“Beharbada inkontziente euskalduntasuna zerbait itxi moduan ulertu izan det eta gaztelerara jo izan det, baina ez modu kontzientean, [...] LGTBI+ inguruan zerbait idatzi beharko banu euskaraz hitzak faltako zitzaizkidan, pixkat kostatuko zitzaidan” N013

Oso esanguratsua eta garrantzitsua iruditu zaigu elkarriketatuek haien buruak definitzerako momentuan berengan ezinbestekoak diren bi nolakotasun eta praktikek, gero, errealitatean, egurekoan ia ez dutela elkar ukitzen ikusteak.

Honek, herri mailan ere bi munduen urruntasuna ulertzeko balio digu, alegia, Azpeitiaren izaera garrantzitsuenetako bat euskalduna eta arnasmunez izatea izanik, eta hori bera ez badute LGTBI+ kolektiboko pertsonak ere LGTBI+ errealitatearekin lotzen, disoziazio erabatekoa ematen da.

“Herriak orokorrian loturarik gabe ulertzen ditu, bi gauza solte bezela” N010

Euskarari errefusa

Hala ere, pentsakera honek eta zure bizitzako parte handi bat euskaraz garatu ezin izateak, ondorio zuzen batzuk ditu. Arrazoi desberdinak izan daitezke, adibidez, elkarriketatutako kideek herrietan bizitako LGTBIfobia herriarekin berarekin eta bertako

balioekin lotzea, kasu honetan, euskararekin, eta honek, halako euskararekiko errefusa bat garatzera eraman ditu asko.

“Badakit bi marikak herrikin moztu zutela, eta inkluso Euskal Herrikin hasarre bakarren bat” N010

“Hemen, oso euskaldunek geran hontan, igual LGTBI+ mundua urrun geratzen dala pentsatzen dute, eta horrek ez du errazten politizatzie LGTBI+ pertsona bezala” N005

Baina noski, errefusa hori alde bikoia izan daiteke, euskararen munduak ere, denbora askoan bizi ahal izan baitu LGTBI+ mundua berekin ez doan zerbaiten gisan.

“Ezinbestin batea jun behar diela, baina ustet euskalduntasunan kokatzen dan jende askok ez dula honen parte sentitzen” N017

“Euskaldun fededune perfil hori emateu ya ez dagola, baina asko dago” E002

Eta errepikatzen den beste elementu bat, herriko idiosinkrasiaren analisiarekin batera, euskalduntasun horretan gizontasunak jokatzen duen papera izan da, eta honi lotuta, LGTBI+ komunitateak gizontasun hori zalantzan jartzeko duen gaitasuna.

“Hizkuntzak botere handia dauka guregan, gizonek botere handia daukate hor ere.” N012

“Gizontasunetik batzutan badago, batzutan esanda, eta beste batzutan esan gabe, uf, honek ikutzen dizkigu gure euskaldutasun eta gizontasuna, gure benetako oinarrik. Modernidade, kanpotik datozen peligrosa hauek, nik uste gizon batzuk horrela bizi dutela gure inguruan” N010

Dena den, bada banatuta ikusten ez dituenik eta argi duena, bide beste nonbaitetik doala.

“Problema ez da euskalduntasune eta LGTBI+ uztartzie, baizik eta LGTBI+ uztartzea Azpeitiyekin” E002

Bi mugimendu elkar-elikatzeko gai

Hala ere, honek berak potentzialitate bat adierazten digu, eta badira beste era batera bizi dutenak edo behintzat bizi nahi dutenak, alegia, LGTBI+ komunitateko kide euskaldun gisan.

“Ustet azken aldian elkarrekin dijuztela euskerie ta komunitatie. Lehenoz gaztetan oso kontrari zatorren, gero 30 urtekin edo hobeto. Orain euskerie ta ondo dijuzte.” N018

“Jende asko dago LGTBI kolektibokua eta euskalduna eta gose hori dauka, hola bizitzekua”. N007

“Ez dakit LGTBI+ mugimenduai euskerie falta zakon edo euskeriei LGTBI+ ikuspegie”. N005

“Ez ditut kontraesanean irudikatzen. Gero kontziente naiz bat besteai gainjarri zaiola, zein diragure lehentasunak? Beti nazio-identitatekin lotutako borrokak eta gatazkak izan dira, baina niretzat eskutik jun behar dute, eta izan behar da euskaraz eta euskaratik”. N010

“Euskalduntasune nik ya eztet lotzen lehen iten zan bezela zerbait arkaikue bezela, baizik eta aurrerakoie”. E002

“Euskera mailan edo azkenien Bilgune Feminista, feminismue, bollerismue oso indartsu eon dala Euskal Herriyen. Oin Itaiakin eta eztakit generaziyo berriyek, ze ezezagutza haundiye dakebe Queer mundutik eta... Ordun esango nuke euskeraz, feminismue ta emakume izaera hori asko landu detela euskeraz eta bollerismue re bai. Esango nuke sartzekotan Noka ere, Azpeiti mailan feminismuen ezautu deten jendiekin Noka erabili det”. N003

Hortaz, gose, behar eta errealitate honi erreparatzea ezinbestekoa izango da herri mailan LGTBI+ errealitateak lantzerako orduan.

HEZKUNTZA

Hezkuntza da, dudarik gabe, LGTBI+ gaien bueltan ari garenean identifikatutako behar, eraldaketa espazio eta potentziala duen leku, zein kezka iturri ere.

Elkarriketatuek, adinaren arabera, batzuek ez dute gogoratzen formakuntzarik jaso izanik LGTBI+ gaien inguruan, beste batzuek, gogoratu arren ez dute markatu zituen zerbait gisa gogoratzen.

“Ikastolan ez degu jaso LGTBI+ formakuntzarik. Hezkuntzan jarri behar da indarra”. N017

“Umetatik hastie, txikitatik hastie gauzek iten, eskolatan bisibilidade gehio... beak erabaki behar du in o ez, baino bai hortik jutie. Umik behar debe informaziyue, guk ez genun jaso informaziyue eskolatik. Hobetu da gauzie baino askoz gehio behar da. Informaziyo anitze”. N015

Egun, hezitzaileek ezagutza gehiago dutela ere jakina da, nolabait formakuntza horiek jaso dituztelako.

“Hezitzaileen eguneroko begirada aldatu egin da batez ere. Jaso ditugun formakuntzengatik eta presenteago dagolako. Hekidetzak ere pisua izan du”. E003

Hala ere, garrantzitsua iruditzen zitzaigun, eskoletan zer jaso eta landu beharko litzatekeen jakitea. Ondorengo gaiak azpimarratu dituzte.

“Oro har sentsibilizaziyue esango nuke, bai ikastetxetan bai herritarren artien. Lumafobian asunto horrek ere asko kezkatzen nau, bai. Ustet molestatzeuna hori dala orientaziyunak baino. Ni hortaz kontura naiz ze nere kasun behitzet hola izan da, berdin du ni zeinekin nagon”. N006

“Gizartien zehar esango nuke inportantiena dala edukaziyue, jendik ezautzie errealitate diferente hauek eta tratatzen ikastie ta jakitie patologizaziyoik gabe, bazterketaik gabe ta azkenien edukaziyotik hastea hau dana ta eskolatan ta ikastolatan da hortik hasi beharko ginake.” N016

“Paradigma aldaketa bat eman behar da eragile guztien artean, asko zentratu gera prebentzioan,

baina gorputzen anizatasunean eta askatasunetan jarri behar degu indarra eta gure jardun eta eskuhartzeetan txertatu”. E003

EPILOGOA: AMETSETATIK EKINTZETARA

Ibilbide honen guztiaren amaieran, ikusi dugu Azpeitiko herria ez dela azpeitiar guztientzat berdin bizi izandako esparru bat. Nolabait, herrikide batzuek haien identitatearen zati garrantzitsu bat garatzerako orduan zailtasun, min, indarkeria eta bazterkeriak bizi izan dituztela.

Baina horren guztiaren gainetik, argi dagoena da, ikerketa honetan parte hartutako kideek, LGTBI+ pertsonentzako Azpeitia herri bizigarri bat izatea helburu dutela.

Edonola, prozesu honetan guztian, 32 lagunek haien ahotsak, minak, beharrak, aldatu nahiak eta desirak jarri dituzte mahai gainean. Emandako guzti hori balioan jartzeko modu bat izan daiteke, lehen atalean adierazten zuten Azpeitiaren irudi horretatik, aurrera begira desio duten Azpeitia horretara bidea egitea izan daiteke.

Horregatik, desira eta behar sorta honekin amaitu nahi genuke.

“Nere beharrak? Tentsiyo momentuik ez bizitzie, lasai bizitzie, sozializatzie. Ez sentitzie juzgauta, nere ondun daonak o ikustetenak ez jasatie inungo erasoik. Ez markau, ez etiketau, lasai, aske eotie ta ez tentsiyuen”. N008

“Babesa. Zalantzan ez jartzea. Herrian komentarioak ez entzutea. Begiradarik ez sentitzea. Errespetua pertzibitzea. Beldur, behar emozionalak eta aisialdirako sareak izatea”. U001

“Nere ametsa da sexilioakin amaitzia ya”. N007

“Nolabait bidelagunak eukitzie iruitze zait oso beharrezkue, ez dakit bidelaguntza hori zeinek eskaini behar dun, instituzioetatiken eskaini behar dan zerbait dan edo komunidadiek zerbait antolau behar dun. N006

“Datozen generaziuek aske bizitu ahal izatie herriyen, ez kanpoa erten behar izatie beste mundu bat badala ikusteko” N008

“Beharko luke leku bat juntatzeko, harremanak, jendie ezautzeko, edo informaziyue hartzeko. Hori re falta da ta” N002

“Ba adibidez, dirue inbertitu formakuntzan, edo hitzalditan edo... ta bueno, diagnostiko bat oso inportantie da” N004

“Holako gauzak, herriyen gertatzen dien gertakari hoyei falta zakula tresnak edo baliabidek edo erantzuteko. Nola erantzun baite, kolektibo bezela” N008

“Eztakit udaltzainek eta ze mailataino dauden formauta gai hontan, baino iruitzen zait udala dala lenengo instituziyue, gertuna daona herritarrengandik eta ustet eon behar dula formauta eon daitezken gertakari eraso ta abarrien aurrien erantzuteko, ta ustet gaur gaurkoz hor hutsune haundi bat daola” N006

“Kontuan izanda pertsona transexualen langabezi maila oso altue dala, alde batetik formakuntza, ze azken baten zuk bulline jasan bazu, askotan graduaue ateatzazu justo justo, ta horrekin zailtasunak izango dituzu lana topatzeko” N009

“Indarkeria matxistan kasuan itten dan moduan, telefono bat eukitzia ere ondo egongo zan” N007

...

“Eta jasotzie, jentien esperientziak, bizipenak,
herri hontan pasa dien gauzak... ze herri hontan,
gauza asko pasa die”

ORDUAN ZER?
neurriak

LGTBI+FOBIA

- Eraso LGTBI+fobikoak artatzeko protokolo bat sortu.
- Protokolo horren osaketa eta koordinaziorako espazioa sortu zinegotziak, Udaltzaingoa, Gizarte Zerbitzuak, Parekidetasun Saila eta beharrezkoa den bestelako sail, eragile edo agente batuko dituenak.
- Indarkeria LGTBIfobiko kasuetan komunitatean izan dezaken inpaktua kontuan hartu eta horren arabera eskuhartze komunitario baten diseinurako agenteen espazio bat ahalbidetu.
- Festetako erasoan aurkako eta eskoletako bullying protokoloetan LGTBI+ ikuspegia txertatu
- Urteetan zehar jasotako indarkeria eta bazterkeriaren errekonozimendu eta babeserako udal ekimen bat antolatu.

MEMORIA

- LGTBI+ memoria jasotzeko plangintza egin eta bitartekoak definitu.

ESPAZIO PUBLIKOA ETA AISIALDIA

- LGTBI+ banderaren presentzia herriko kaleetan eta eraikin publikoetan.
- Puntu ilun eta tentsionatuak erosoago bihurtu.
- Kale paisaia LGTBI+ ikuspegitik berrikusi eta heteroarautik ateratzen diren elementuak txertatu
- Kultur programazio eta aisialdi gune inklusibo, anitz eta parekideak bermatzeko irizpideak zehaztu
- Udalaren komunikaziozko iruditegia LGTBI+ ikuspegitik berrikusi eta heteroarautik at kokatzen diren pertsonen errepresentazioaren kuota minimo bat ezarri.

AHALDUNTZEA ETA SENTSIBILIZAZIOA

- Heteroarautik kanpo bizi diren herriko pertsonekin armairuaren inguruko sentsibilizazio kanpaina abiatu.
- Emakumeen Txokotik LGTBI+ pertsonak elkartu eta saretzeko programazioa antolatu.

- Kirol klubei zuzendutako sentsibilizazio eta formakuntza.
- Udal langileak LGTBI+ ikuspegian formatu.
- Udala eta LGTBI+ kolektiboaren arteko koordinazio, elkarrekintza eta antolakuntzarako espazioak sortu.

HEZKUNTZA

- Hezkidetza proiektuaren baitan heziketa sexuala lantzen denean LGTBI+ ikuspegia txertatu.
- Herriko LGTBI+ memoria lantzeko unitate didaktikoa hezkidetza proiektuaren baitan txertatu.
- Azpeitiko hezkidetza programa LGBTI+ ikuspegitik berrikusi.